

Tiina Ervasti

OULUN KÄRÄJÄOIKEUDEN JA KUUSAMON KÄRÄJÄOIKEUDEN YHDISTYMINEN

OULUN KÄRÄJÄOIKEUDEN JA KUUSAMON KÄRÄJÄOIKEUDEN YHDISTYMINEN

Tiina Ervasti
LIKOSNF
Opinnäytetyö
Syksy 2013
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Tiina Ervasti

Opinnäytetyön nimi: Oulun ja Kuusamon käräjäoikeuden yhdistyminen

Työn ohjaaja: Lea Isopoussu-Koponen

Työn valmistumisvuosi –ja kuukausi: Syksy 2013

46 sivua ja 3 liitesivua

Opinnäytetyön aiheena on Oulun käräjäoikeuden ja Kuusamon käräjäoikeuden yhdistäminen. Työssä tarkastellaan kahden käräjäoikeuden yhdistämisen vaikutuksia organisatorisesta näkökulmasta. Ajallisesti työ käsittelee ajanjaksoa välillä 2009-2012. Opinnäytetyössä kuvataan myös haastemiesten työtä Oulun käräjäoikeudessa ja sitä, miten vuonna 2010 voimaan tullut puhelintiedoksianto on vaikuttanut heidän työhönsä käräjäoikeuksien yhdistämisen ohella.

Työssä tarkastellaan myös käräjäoikeuksien uudelleen muodostamista, tuomiopiireissä tapahtuneita muutoksia sekä kiinteistöasioiden kirjaamisen siirtymistä Maanmittauslaitokselle, koska tämä muutos on vaikuttanut Oulun käräjäoikeuden organisaatiorakenteeseen oleellisesti. Myös vuonna 2011 voimaan tullutta lakia riita—asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa on käsitelty työssä.

Opinnäytetyössä selvitetään miksi ja miten käräjäoikeusuudistus on toteutettu, miten se on vaikuttanut Oulun käräjäoikeuden toimintaan erityisesti haastemiesten näkökulmasta sekä miten Kuusamon käräjäoikeus on sijoitettu osaksi Oulun käräjäoikeutta.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen ja sen tutkimusmenetelminä on lainoppi sekä teemahaastattelut. Keskeisimmät opinnäytetyöhön liittyvät lait ovat käräjäoikeuslaki, oikeudenkäymiskaari sekä haastemieslaki. Myös lakien esitöitä ja asetuksia on käytetty lähteinä. Haastattelemalla Oulun käräjäoikeuden hallintopäällikköä, haastemiestä sekä haastemiesten lähiesimiestä työhön on saatu käytännönläheisyyttä.

01.01.2010 voimaantulleen organisaatiouudistuksen myötä Kuusamon kansliasta tehtiin oma osastonsa Oulun käräjäoikeuteen. Viimeisimpien muutosten tuloksena, 01.10.2011 jälkeen, Kuusamon kanslia liitettiin Oulun käräjäoikeudessa jo olemassa olevaan toiseen osastoon ja kolmas osasto poistettiin kokonaan Oulun käräjäoikeuden organisaatiosta.

Kahden käräjäoikeuden yhdistäminen yhdeksi, uudeksi käräjäoikeudeksi on huolellisen suunnittelun lopputuloksena toteutettu onnistuneesti. Yhdistyminen ei ole juurikaan aiheuttanut merkittäviä muutoksia niin haastemiesten kuin muidenkaan työntekijöiden osalta. Entinen Kuusamon käräjäoikeus on ajan kuluessa löytänyt oman paikkansa uudessa Oulun käräjäoikeudessa.

Opinnäytetyön jatkotutkimusaiheina voisi esimerkiksi selvittää käräjäoikeuden tuomiopiirin asukkaiden tyytyväisyyttä nykyisen käräjäoikeuden palveluihin tai onko yhdistyminen vaikuttanut asianajajien ja muiden avustajien työnkuvaan.

Avainsanat: alioikeusuudistus, käräjäoikeusuudistus, puhelintiedoksianto, Oulun käräjäoikeus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
School of Business and Information Management, Option of Law and Administration

Author: Tiina Ervasti

Title of thesis: Merging of District Court of Oulu and District Court of Kuusamo

Supervisor: Lea Isopoussu-Koponen

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2013 46 pages + 3 attachments

This thesis focused on the merger of the District Court of Oulu and Kuusamo. The reunion was observed from an organizational perspective. The thesis also describes the bailiff's profession in the District Court of Oulu and how the merger and the telephone service of documents affected their job. The thesis covered the reformation of the district courts in Finland and the changes the jurisdictions faced in 2010.

Furthermore the thesis covers the transformation of real actions from the district courts to the National Land Survey of Finland and the Act on Mediation in civil matters and confirmation of settlements in general courts as well as their effects on the district courts.

In the thesis the main focus is to discover how and why the district court reform took place, how it has affected the operations of the District Court of Oulu, especially the bailiff's profession and how the former District Court of Kuusamo was placed as a part of the District Court of Oulu.

The research methods applied were juridical and qualitative. The theoretical background was based on legislation and preliminary works of the law. By interviewing the administrative manager, a bailiff and the chief bailiff of the District Court of Oulu, the thesis gained practical viewpoints.

The merging succeeded well. The reform had no major effects regarding the bailiff's profession. The former District Court of Kuusamo was successfully repositioned in the new existing District Court of Oulu.

The former District Court of Kuusamo became a part of the District Court of 10 January 2010, when a new third department was established in the existing District Court of Oulu. Since then the Office on Kuusamo was submerged with the criminal matter department of the District Court of Oulu. Consequently only two departments remained in the District Court of Oulu.

Keywords: reformation of the district courts, reformation of the principal trial courts, telephone service of documents, the District Court of Oulu

SISÄLLYS

LYHENTEET

1 JOHDANTO	7
2 SUOMEN TUOMIOISTUINLAITOS	9
2.1 Tuomioistuinten jaottelu	9
2.2 Hovioikeudet	11
2.3 Korkein oikeus ja erikoistuomioistuimet	12
2.4 Hallinto-oikeudet ja korkein hallinto-oikeus	13
2.5 Erikoisosaamista vaativat asiakokonaisuudet	14
3. VUODEN 1993 ALIOIKEUSUUDISTUS.....	15
4 KÄRÄJÄOIKEUDET	18
4.1 Käräjäoikeuden tehtävät	18
4.2 Tuomioistuinsovittelu	19
4.3 Käräjäoikeuden organisaatio.....	20
5 KÄRÄJÄOIKEUSUUDISTUS 2010	23
5.1 Tuomiopiirit	23
5.2 Kiinteistöasioiden kirjaaminen	25
6 OULUN KÄRÄJÄOIKEUS	27
6.1 Uuden Oulun käräjäoikeuden organisaatio 2010	27
6.2 Oulun käräjäoikeus vuonna 2011.....	31
7 TIEDOKSIANTO KÄRÄJÄOIKEUDESSA	33
7.1 Haastemiehet.....	33
7.2 Haastemiehet Oulun käräjäoikeudessa.....	34
7.3 Puhelintiedoksianto	35
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	37
9 POHDINTA	41
LÄHTEET	43
LIITTEET	46

LYHENTEET

HAOL	Hallinto-oikeuslaki 26.3.1999/430
HE	Hallituksen esitys
HMA	Haastemiesasetus 27.6.1986/506
HML	Haastemieslaki 27.6.1986/505
HOA	Hovioikeusasetus 18.3.1994/211
HOL	Hovioikeuslaki 21.1.1994/56
KHAOL	Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta 22.12.2006/1265
KKOL	Laki korkeimmasta oikeudesta 26.8.2005/665
KML	Kiinteistönmuodostamislaki 12.4.1995/554
KOA	Käräjäoikeusasetus 28.6.1993/582
KOL	Käräjäoikeuslaki 28.6.1993/581
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
OK	Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
PL	Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689
TuomSovL	Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa 29.4.2011/394
UK	Ulosottokaari 15.6.2007/705
YSL	Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47

1 JOHDANTO

Idea opinnäytetyöstä syntyi opintoihini liittyvän harjoittelujakson aikana, jonka suoritin Oulun käräjäoikeudessa kesällä 2012. Harjoittelujaksoni päätyttyä sain Oulun käräjäoikeudesta ensin määräaikaisen ja sittemmin vakituisen viran. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ottaen huomioon valtionhallinnon ja oikeusministeriön tuottavuuslinjauksen. Tuomioistuineläimistö elää uudistuksen aikoja, kun myös hovioikeuksien ja hallinto-oikeuksien määrää ollaan supistamassa ja tuomioistuimia yhdistämässä toisiinsa.

Opinnäytetyöni käsittelee Oulun käräjäoikeuden ja Kuusamon käräjäoikeuden yhdistämistä sekä sen vaikutuksia nykyisen Oulun käräjäoikeuden toimintaan organisatorisesta näkökulmasta. Ajallisesti käsittelen työssäni ajanjaksoa 2009 – 2012.

Kuusamon käräjäoikeuden lakkauttaminen omana itsenäisenä käräjäoikeutenaan pohjautuu oikeusministeriön 1.1.2010 toteuttamaan käräjäoikeusuudistukseen. Käräjäoikeuksien tuomiopiirien laajentamisen tavoitteena oli ennen kaikkea luoda edellytykset laadukkaalle lainkäytölle ja tehostaa käräjäoikeuksien toimintakykyä. Valtioneuvoston asetuksella 12.6.2008/410 silloisten 54 käräjäoikeuden määrää haluttiin supistaa 27 käräjäoikeuteen. Osana uudistusta myös Kuusamon käräjäoikeus lakkautettiin ja yhdistettiin osaksi Oulun käräjäoikeutta. Uudistuksen tavoitteena oli myös vähentää tarvetta henkilökohtaiselle asiointille käräjäoikeuksissa sekä läsnäololle oikeudenistunnoissa. Sähköiseen asiointiin panostamalla on pyritty tehostamaan käräjäoikeuksien resursseja.

1.1.2010 voimaantulleen organisaatiouudistuksen alussa Kuusamon kansliasta tehtiin oma osastonsa Oulun käräjäoikeuteen. Viimeisimpien muutosten tuloksena, 1.10.2011 jälkeen, Kuusamon kanslia liitettiin Oulun käräjäoikeudessa jo olemassa olevaan toiseen osastoon ja Kuusamon muodostama kolmas osasto poistui kokonaan Oulun käräjäoikeuden organisaatiosta.

Keskityn käsittelemään opinnäytetyössäni käräjäoikeusuudistuksen sisältämää käräjäoikeuksien uudelleenmuodostamista sekä sen aiheuttamia muutoksia tuomiopiireissä. Käsittelem työssäni kiinteistöasioiden kirjausten siirtymisen käräjäoikeuksilta Maanmittauslaitokselle, koska tämä muutos vaikutti oleellisesti käräjäoikeuksien organisaatioihin. Työssä on myös tutkittu 1.6.2010 voimaantullutta oikeudenkäymiskaaren muutosta, joka mahdollisti puhelintiedoksiannon. Muutoksen myötä, puhelimitse voidaan antaa tiedoksi asiakirjoja, jotka laajuutensa ja laatunsa

puolesta soveltuvat annettavaksi tiedoksi puhelimitse. Tämä uudistus vaikutti merkittävästi haastemiesten työhön. Puhelintiedoksiantoä käsitellään tarkemmin alaluvussa 7.3.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat

1. Miksi ja millä tavalla käräjäoikeusuudistus on toteutettu?
2. Miten se on vaikuttanut Oulun käräjäoikeuden toimintaan erityisesti haastemiesten näkökulmasta?
3. Miten Kuusamon käräjäoikeus on sijoitettu osaksi Oulun käräjäoikeutta?

Tutkimusmenetelminä opinnäytetyössä on lainoppi sekä kvalitatiivinen tutkimus. Työssäni olen käyttänyt vetoketjumenetelmää teorian ja empiirisen tutkimustuloksen sitomiseksi yhteen. Keskeisimpiä lakeja ovat käräjäoikeuslaki, oikeudenkäymiskaari sekä haastemieslaki. Teemahaastattelujen avulla olen pyrkinyt saamaan tutkimuskysymyksiin vastatessani käytännönläheisyyttä. Koska opinnäytetyön aiheena ovat Oulun ja Kuusamon käräjäoikeuden organisaatioiden toiminta, teemahaastattelut olivat paras keino saada tietoa näistä asioista.

Haasteltavina olivat Oulun käräjäoikeuden hallintopäällikkö Jari Lehtelä sekä Oulun käräjäoikeuden tiedoksiantoyksikössä työskentelevät haastemiesten lähiesimies Päivi Hyvönen sekä haastemies Eeva Luostari. Kaikkia kolmea haastateltavaa varten laadittiin omat teemakysymykset (Liitteet 1, 2 ja 3) , joihin on haastateltavat ovat vastanneet kirjallisesti. Haastattelujen tulokset on raportoitu teoriaperustan yhteydessä, ei erillisissä empirialuvuissa.

2 SUOMEN TUOMIOISTUINLAITOS

Tuomioistuimilla tarkoitetaan lainkäyttöä harjoittavia julkisia elimiä, joiden tulee olla laillisesti perustettuja, vakinaisia ja riippumattomia. Suomen perustuslaki (731/1999) kieltää asettamasta tilapäisiä tuomioistuimia. (9:98.4 §.) Tuomioistuinlaitoksesta käytetään usein myös termiä oikeuslaitos (Jokela 2005, 53). Suomessa tuomiovaltaa käyttävät tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus (PL 1:3.3 §).

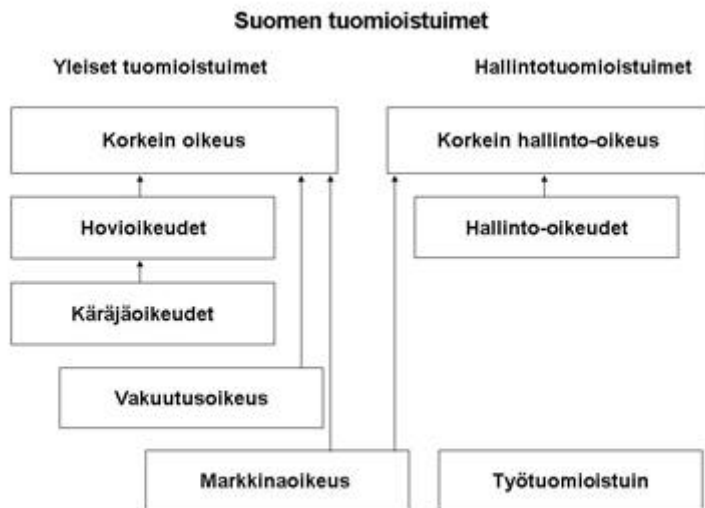
Tuomioistuinten riippumattomuudella tarkoitetaan niiden päätösvallan itsenäisyyttä. Tuomioistuimet ovat toimintansa suhteen sidottuja ainoastaan lakiin. Riippumattomuusperiaatteeseen liittyy läheisesti tuomioistuinten puolueettomuusperiaate, johon kuuluu tuomarien esteettömyys ja objektiivisuus. (Jokela 2005, 203.) Riippumattomuuden takaamiseksi tuomareilla on virassapysymisoikeus. Tuomarit ovat käytännössä erottamattomia kunnes ovat saavuttaneet säädetyn eläkeiän tai menettäneet työkykynsä. Muutoin tuomari voidaan julistaa virkansa menettäneeksi vain tuomioistuimen tuomiolla. (PL 9:103.1-2 §.)

Lainkäyttö on joko tuomioistuimissa tapahtuvaa tuomitsemistoimintaa tai tuomioistuinlaitoksen ulkopuolista lainkäyttöä (Linna 2007, 400). Lainkäytössään tuomioistuimet eivät ole velvollisia noudattamaan, eivätkä saakaan noudattaa, muiden viranomaisten mahdollisia käskyjä ja määräyksiä. Tuomioistuimet ovat riippumattomia myös muista valtion elimistä. Alemmat tuomioistuimet eivät myöskään saa ottaa määräyksiä ylemmiltä tuomioistuimilta. (Jokela 2005, 204-205.)

2.1 Tuomioistuinten jaottelu

Oikeusastejärjestyksen mukaan tuomioistuimet voidaan jakaa alioikeuksiin, ylioikeuksiin ja korkeimpiin oikeuksiin. Yleisiä riita- ja rikosasioiden tuomioistuimia ovat korkein oikeus, hovioikeudet ja käräjäoikeudet. Käräjäoikeuden toimintaa käsitellään tarkemmin luvussa 4. Yleisiä hallintotuomioistuimia ovat korkein hallinto-oikeus ja hallinto-oikeudet (PL 9:98.1-2 §). Korkein oikeus käyttää ylintä tuomiovaltaa riita- ja rikosasioissa ja korkein hallinto-oikeus hallintolainkäyttöasioissa. Ylimmät tuomioistuimet valvovat oman toimialansa lainkäyttöä. (PL 9:99 §.)

Yleisiä alioikeuksia ovat vuonna 1993 perustetut kärjäoikeudet, joiden ratkaisuihin voi hakea muutosta hovioikeuksista, ellei sitä ole erikseen kielletty. (Oikeudenkäymiskaari 4/1734 25:5.1 §, 1-2-kohdat; Jokela 2005, 211). Hovioikeuden ratkaisuihin taas voidaan anoa valituslupaa korkeimmalta oikeudelta. (Jokela 2005, 211.) Suomen tuomioistuinlaitos on kuvattu seuraavassa kuviossa.

KUVIO 1. Suomen tuomioistuimet. (Euroopan oikeudellinen verkosto 2013.)

Tietyissä asioissa kärjäoikeuden päätöksestä valittamiseen tarvitaan hovioikeudelta jatkokäsittelylupa. Riita-asioissa lupa tarvitaan, mikäli ratkaisuun haetaan muutosta ainoastaan saamisen osalta, kun vaaditun summan ja kärjäoikeuden tuomitseman määrän ero on alle 10.000 euroa. (OK 25a:5.) Rikosasiassa vastaaja tarvitsee hovioikeudelta jatkokäsittelyluvan, jos häntä ei ole tuomittu neljän kuukauden vankeusrangaistusta ankarampaan rangaistukseen (OK 25a:6.1 §) .

Muutosta kärjäoikeuden päätökseen voidaan hakea myös niin sanotulla ennakkopäätösvalituksella, jota koskeva lainmuutos astui voimaan 1.1.2011 . Kärjäoikeuden ratkaisuun on mahdollista hakea muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta, mikäli korkein oikeus myöntää valitusluvan. Ennakkopäätösvalitukseen tarvitaan myös muutoksenhakijan vastapuolen suostumus. (OK 30a:1.)

Tuomioistuimet ovat joko yleisiä tai erityistuomioistujia. Yleiset tuomioistuimet käsittelevät kaikki ne asiat, joita ei ole otettu niiden toimivallasta pois. Erityistuomioistuimet taas ovat toimivaltaisia

niiden käsiteltäviksi määrätyissä asioissa. Erityistuomioistuimia ovat vakuutus oikeus, työtuomioistuin ja markkinaoikeus. (Jokela 2005, 211, 236.)

Perustuslaissa on myös säännös valtakunnanoikeudesta. Valtakunnanoikeus käsittelee syytteen, joka on nostettu valtioneuvoston jäsentä, oikeuskansleria, eduskunnan oikeusasiamiestä, korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden jäsentä vastaan laittomasta menettelystä virkatoimessa. (PL 101 §.) Muista erityistuomioistuimista on säädetty lailla (PL 98.3).

2.2 Hovioikeudet

Hovioikeudet toimivat yleisinä ylioikeuksina. Vuonna 2012 Suomessa oli kuusi hovioikeutta. Hovioikeuden päätehtävänä on käsitellä valitukset sekä kantelut, jotka on tehty kärjäoikeuden ratkaisuksista. (Hovioikeuslaki 56/1994 1.1 ja 2.1 §.) Hovioikeuden tehtävänä on myös valvoa piiriinsä kuuluvia alioikeuksia sekä hoitaa muita oikeushallinnollisia asioita (HOL 2.3 §). Hovioikeus käsittelee ensimmäisenä oikeusasteena tietyt virkasyyteasiat, kuten esimerkiksi kärjätuomaria ja laamannia vastaan nostetut virkasyytekanheet (HOL 2.2 §).

Hovioikeudessa jäsenenä on presidentin lisäksi hovioikeudenlaamaneja sekä hovioikeudenneuvoksia (OK 1:3 §). Hovioikeus on pääasiallisesti päätösvaltainen kolmijäsenisenä (OK 2:8. 1 §). Hovioikeuden toiminnan johtamisen lisäksi presidentti vastaa sen toiminnan tuloksellisuudesta (HOL 3.3§). Presidentti toimii täysistunnon puheenjohtajana sekä muiden tehtävien salliessa myös osaston istunnon puheenjohtajana (Hovioikeusasetus 211/1994, 6.3§). Hovioikeudenlaamanni on hovioikeuden osaston johtaja (Hovioikeusasetus 7.1 §). Hovioikeuden vakinaisia tuomareita kutsutaan nimellä hovioikeudenneuvos (HOA 2.1 §). Hovioikeudessa voi lisäksi olla kansliapäällikön virkoja (HOA 3 §).

Kuusi hovioikeutta on Suomen väkilukuun nähden suurehko määrä. Hovioikeuksiin saapuneiden asioiden määrä on vähentynyt viime vuosina siitä, mitä se oli 1970-luvulla, kun uusia hovioikeuksia perustettiin. Vuosittain kaikkiin kuuteen hovioikeuteen saapuu yhteensä noin 11 000 – 12 000 asiaa. Oikeusministeriö on asettanut toimikunnan, jonka tehtävänä on suunnitella hovioikeusverkoston sekä hallinto-oikeusverkoston kehittämistä. (Oikeusministeriö 2013, hakupäivä 14.11.2013.) Vuonna 2014 hovioikeuksien määrä tulee vähenemään viiteen, kun Kouvolan hovioikeus lakkautetaan 1.4.2014 ja yhdistetään Itä-Suomen hovioikeuteen (Oikeuslaitos 2013, hakupäivä 3.11.2013).

2.3 Korkein oikeus ja erikoistuomioistuimet

Korkein oikeus on siviili- ja rikosasioissa ylin tuomioistuin (PL 9:99 §) . Korkeimmassa oikeudessa ja on presidentti sekä muita jäseniä. Korkein oikeus on toimivaltainen viisijäsenisenä, ellei toisin ole säädetty. (PL 9:100 §.)

Korkeimman oikeuden keskeisin tehtävä on toimia ylimpänä muutoksenhakuasteena. Suurimman käsiteltävänä olevan asiaryhmän muodostavat valitukset hovioikeuksien ratkaisusta sekä vuonna 2011 voimaan tullut ennakkopäätösvalitus kärjäoikeuden ratkaisusta suoraan korkeimpaan oikeuteen. (Laki korkeimmasta oikeudesta 2.1 §; OK 30, 30a §.) Syynä ennakkopäätösvalituksen säätämiseen oli se, että tietyille kärjäoikeudessa vireillä olevalle tai vireille tulevalle tapaukselle on tarpeellista saada nopeasti ennakkoratkaisu (Linna 2007, 41).

Korkein oikeus valitsee tutkittavat juttunsa valituslupajärjestelmällä. Asiassa, jossa korkein oikeus on kolmas oikeusaste, asia voidaan saattaa korkeimman oikeuden tutkittavaksi vain, jos korkein oikeus myöntää muutoksenhakijalle valitusluvan. (OK 30:2 §.) Keskeisin luvan myöntämisperuste on prejudikaatti- eli ennakkotapausperuste. Valituslupa voidaan myöntää, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman oikeuden tutkittavaksi. (OK 30.3 §) Ennakkopäätösvalitus edellyttää, että korkein oikeus myöntää valitusluvan, minkä lisäksi tarvitaan myös muutoksenhakijan vastapuolen suostumus (Linna 2007, 41).

Maa-oikeuksien tuomioihin ja päätöksiin haetaan muutosta korkeimmalta oikeudelta (Kiinteistönmuodostamislaki 554/1995, 238 §). Ylimääräisen muutoksenhaun puolella korkein oikeus käsittelee muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta hakemukset lainvoimaisen tuomion purkamisesta ja menetetyt määräajan palauttamisesta (KKOL 2 § 3-kohta, OK 31 §). Jos valituslupa myönnetään, muutoksenhakija saa korkeimmalta oikeudelta vastauksen valituksessa esittämiinsä vaatimuksiin. Suoranaista oikeutta saada hovioikeuden ratkaisu korkeimman oikeuden tutkittavaksi henkilöllä ei ole. Yleisten tuomioistuinten kolmiportainen järjestelmä on käytännössä kaksiportainen, kun vain vajaalle kymmenelle prosentille hakemuksista on myönnetty lupa. Hovioikeuden ratkaisu jää useimmiten lopulliseksi, ja muutoksenhaku korkeimpaan oikeuteen on todelliselta luonteeltaan rinnastettavissa ylimääräiseen muutoksenhakuun. (Frände, D., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, D., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J. 2013, hakupäivä 5.3.2013.)

Korkein oikeus on myös kanteluinstanssi, jos kantelu kohdistuu hovioikeuden tai korkeimman oikeuden ratkaisuun (OK 31:2.1). Ensimmäisenä, ja ainoana, oikeusasteena korkein oikeus käsittelee hovioikeuden presidenttiä tai muuta jäsentä sekä valtakunnansyyttäjää ja apulaisvaltakunnansyyttäjää vastaan ajettavat virkasyytteet. Korkeimman oikeuden tehtävänä on lisäksi valvoa tuomioistuinten ja ulosottoviranomaisten lainkäyttöä ja viimekädessä ratkaista lainkäyttöelinten väliset toimivaltakiistat. (KKOL 1, 2, 2.4 §.)

2.4 Hallinto-oikeudet ja korkein hallinto-oikeus

Vuonna 2012 Suomessa oli kahdeksan hallinto-oikeutta (Hallinto-oikeuslaki 1:1.1 §). Hallinto-oikeus käsittelee ja ratkaisee hallinto-oikeudelliset valitukset sekä hallintoriidat (HAOL 1:3 §). Hallinto-oikeudessa on hallinto-oikeuden ylituomari sekä hallinto-oikeustuomareita. Hallinto-oikeuden tuloksellisuudesta vastaa ja sen toimintaa johtaa ylituomari (HAOL 1:4 §).

1.4.2014 alkaen hallinto-oikeuksia tulee olemaan enää kuusi. Kouvolan ja Kuopion hallinto-oikeudet tullaan yhdistämään Itä-Suomen hallinto-oikeudeksi sekä Rovaniemen ja Oulun hallinto-oikeudet Pohjois-Suomen hallinto-oikeudeksi. Uudet, yhdistetyt hallinto-oikeudet tulevat sijaitsemaan Kuopiossa ja Oulussa. (Oikeuslaitos 2013, hakupäivä 3.11.2013.)

Korkein hallinto-oikeus käyttää ylintä hallinto-oikeusvaltaa ja valvoo lainkäyttöä alallaan (Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta 1265/2006 1:1 §). Korkein hallinto-oikeus käsittelee ne muutoksenhakuasiat, jotka kuuluvat sen toimivaltaan (KHAOL 1:2.1 §). Korkein hallinto-oikeus käsittelee myös oikeushallintoasioita (KHAOL 1:3 §). Jäsenenä Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on presidentti sekä muina jäseninä vähintään 15 hallintoneuvosta (KHAOL 1:10.1 §). Korkeimman hallinto-oikeuden presidentti johtaa korkeimman oikeuden toimintaa sekä valvoo sen tuloksellisuutta (KHAOL 1:12.1 §).

2.5 Erikoisosaamista vaativat asiakokonaisuudet

Merioikeus-, maaoykeus-, yrityssaneeraus- ja ulosottovalitusasioiden käsittely on keskitetty vain osaan kärjjoikeuksista. Tiettyjen asiakokonaisuuksien keskittämällä osaan kärjjoikeuksia on pyritty turvaamaan tuomareiden erityisosaaminen sekä yhdenmukainen lainsoveltaminen. (HE 227/2009 vp, 12.) Yrityssaneerausasioita ja ulosottovalituksia käsittelee kaikkiaan 14 kärjjoikeutta, joista Oulun kärjjoikeus on yksi (Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47 10:67.1 § ja ulosottokaari 15.6.2007/705 11:21.2 §).

Ennen 1.3.2001 voimaantullutta uudistusta maaoykeudet olivat itsenäisiä erityistuomioistuimia. Vuoden 2001 alusta maaoykeudet hallinnollisesti itsenäisinä erityistuomioistuinina lakkautettiin ja niiden toimivaltaan kuuluvat asiat siirrettiin kahdeksaan kärjjoikeuteen. Nämä olivat Hämeenlinnan, Kuopion, Mikkelin, Oulun, Rovaniemen, Turun, Vaasan ja Vantaan kärjjoikeudet. (KML 554/1995 241a §.) Maaoykeudessa puheenjohtajana on kärjjoikeuden lainoppinut jäsen sekä muina jäseninä maaoykeusinsinööri sekä kaksi lautamiestä (KML 243.1 §). Joissakin asioissa maaoykeus on päätösvaltainen, kun siinä on vain maaoykeustuomari (KML 243.2 §).

Maaoykeudet ratkaisevat ensimmäisenä muutoksenhakuasteena maanmittaustoimituksista ja muista vastaavista toimituksista tehdyt valitukset (KML 20:231 §). Maaoykeuden ratkaisuun voi hakea muutosta korkeimmalta oikeudelta, mikäli korkein oikeus myöntää valitusluvan (KML 20:238 §). Toimivaltainen maaoykeus on se, jonka tuomiopiirin alueella asiaa koskeva alue sijaitsee (KML 20:242.2 §).

Merioikeusasioita käsittelee Suomessa kuusi kärjjoikeutta, jotka on jaoteltu hovioikeuspiirien perusteella. Oulun kärjjoikeus on yksi meriasioita käsittelevistä kärjjoikeuksista. (Merilaki 674/1994 21:1 §.) Merioikeuskokoonpanossa käsiteltäviä asioita on valtakunnallisesti ollut hyvin vähän, minkä vuoksi merioikeusasioiden käsittelyn keskittämällä tiettyihin kärjjoikeuksiin on pyritty säilyttämään tuomareiden ammattitaito sekä yhtenäinen laintulkinta merioikeusasioissa (HE 227/2009 vp, 12).

3. VUODEN 1993 ALIOIKEUSUUDISTUS

Ennen kärjäoikeuksien perustamista vuonna 1993, Suomessa alioikeuksina toimi sekä kihlakunnanoikeuksia että raastuvanoikeuksia. 1980-luvulle tultaessa raastuvan- ja kihlakunnanoikeudet alkoivat olla aikansa eläneitä, eikä tarvetta kahdelle erilaiselle alioikeudelle enää ollut. Vuonna 1985 Suomessa oli 29 raastuvanoikeutta ja 147 kihlakunnanoikeutta. Alkusysäyksenä vuoden 1993 alioikeusuudistukselle oli sittemmin kumottu, vuonna 1986 säädetty laki hakemusasioista, jolla suurin osa hakemusasioista siirrettiin käsiteltäviksi kärjäoikeuden kansliassa tai yhden tuomarin istunnossa sen sijaan, että asiat olisi käsitelty tuomioistuimen täysilukuisen kokoonpanon edessä. (Jokela 2005, 215; HE 28/1986 vp, 7.)

Hallituksen esityksessä eduskunnalle 28/86 ehdotettiin kärjäoikeuksien perustamista raastuvanoikeuksien ja kihlakunnanoikeuksien tilalle. Alioikeusuudistuksella tähdättiin ensisijaisesti alioikeuksien organisaatioiden ja kokoonpanojen yhdentämiseen. (HE 28/1986 vp, 1-3.) Vuonna 1987 säädettiin muun muassa laki yleisten alioikeuksien yhtenäistämisestä kärjäoikeuksiksi sekä niiden kokoonpanojen uudistamista koskenut laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta sekä alioikeustuomarien nimitysjärjestelmän uudistamista tarkoittaneet lait hallitusmuodon, jakolain ja vesilain muuttamisesta. Nämä lait tulivat voimaan alioikeusuudistuksella 1.12.1993. Alioikeusuudistuksella kihlakunnanoikeudet ja raastuvanoikeudet lakkautettiin ja niiden tilalle perustettiin nykyiset kärjäoikeudet. (Jokela 2005, 215-216.)

Kihlakunnanoikeudet olivat yleisiä alioikeuksia maaseudulla sekä kaupungeissa, jotka oli perustettu vuoden 1959 jälkeen. Kihlakunnanoikeuksissa oli lainoppineina jäsenenä laamanni, kihlakunnantuomari sekä kärjätuomareita 1970-luvun alusta alkaen. Kokoonpanona kihlakunnanoikeus oli päätösvaltainen, kun siinä oli puheenjohtajan lisäksi 5-7 henkilöstä muodostuva lautakunta. Kihlakunnanoikeus kokoontui kärjillä, joita pidettiin kärjäkunnittain. Kihlakunnanoikeuden tuomiopiirinä oli kärjäkunta, joka käsitti yhden tai useamman paikkakunnan. Useammat kärjäkunnat muodostivat tuomiokunnan, joka oli kihlakunnan- ja kärjätuomarien virka-alue. (HE 28/1986 vp, 5-6.)

Raastuvanoikeudet toimivat alioikeuksina ennen vuotta 1959 perustetuissa kaupungeissa, jotka eivät kuuluneet mihinkään tuomiokuntaan. Raastuvanoikeuden jäseniä olivat pormestari sekä

oikeusneuvosmies. Raastuvanoikeuden tuomiopiirinä oli se kaupunki, jossa raastuvanoikeus sijaitsi. Raastuvanoikeus oli päätösvaltainen kolmijäsenisenä. (HE 28/1986 vp, 7.)

Sen lisäksi, että raastuvanoikeuksien ja kihlakunnanoikeuksien kokoonpanot olivat erilaiset myös lähes kaikki niiden käsiteltävät asiat tuli käsitellä lain tarkoittamassa täydessä kokoonpanossa. Tämä oli usein asian laatuun nähden kallista ja tarpeetonta. Alioikeusuudistuksessa haluttiin ensisijaisesti muokata alioikeuksien kokoonpanoja. (HE 28/1986 vp, 1-4.)

Alioikeuksissa tulotaisiin pääasiallisesti käsittelemään asioita vain yhden tuomarin kokoonpanossa, ellei asian laajuus edellyttäisi laajempaa kokoonpanoa. Erilaisia ratkaisukokoonpanoja haluttiin käräjäoikeuksiin, koska käsiteltävien asioiden laatu vaihteli suuresti. Selkeyden vuoksi uudistuksessa piti kuitenkin huolehtia siitä, että mahdollisia kokoonpanoja ei olisi liian monta erilaista. Vuoden 1993 alioikeusuudistus ei muuttanut millään tavalla alioikeuksien käsiteltävänä toimivaltuuksia, vaan koski ainoastaan niiden kokoonpanoja sekä organisaatorakennetta. (HE 28/1986 vp, 1-4, 14-15.)

Ennen käräjäoikeuslain voimaantuloa alioikeusmenettely perustui pääasiassa oikeudenkäymiskaaren säädöksiin. Uudistuksen myötä käräjäoikeuslakiin sisällytettiin yksityiskohtaiset säännökset käräjäoikeuden organisaatiosta. (LaVM 9/1993.) Alioikeusuudistuksen myötä myös tuomiopiirit laajenivat huomattavasti entiseen verrattuna. Istuntopaikkoja pyrittiin kuitenkin säilyttämään määrällisesti riittävästi, jotta istuntoja voitiin yhä pitää useilla eri paikkakunnilla. (HE 28/1986 vp, 28).

Käräjäoikeuslain tavoitteena oli toteuttaa alioikeusuudistukselle annetut tavoitteet sekä saavuttaa ne tuloksellisuuden ja taloudellisuuden vaatimukset, jotka valtion virastoille oli asetettu. Tuomarien työtä keskitettiin varsinaiseen tuomarintyöhön eli riita-, hakemus- ja rikosasioiden ratkaisemiseen ja rutiinitehtäviä siirrettiin kansliahenkilöstön tehtäväksi, minkä johdosta tuomareiden määrä väheni alioikeusuudistuksen myötä, kun taas vastaavasti kansliahenkilökunnan tarve kasvoi. Henkilörakenteen muutoksen myötä käräjäoikeus muuttui alioikeusuudistuksessa päällikkövirastoksi. (LaVM 9/1993.)

Vuoden 1993 alioikeusuudistuksessa perustettiin 70 käräjäoikeutta silloisten 71 kihlakunnanoikeuden ja 26 raastuvanoikeuden tilalle. Käräjäoikeuksia alettiin kuitenkin vähitellen yhdistellä suuremmiksi yksiköiksi. Vuoden 2009 lopussa käräjäoikeuksien määrä oli vähentynyt

51:een. Näistä muodostettiin 12.6.2008 annetulla valtioneuvoston asetuksella nykyiset 27 käräjäoikeutta. (Frände ym. 2013, hakupäivä 5.3.2013.)

4 KÄRÄJÄOIKEUDET

Alioikeusuudistuksella vuonna 1993 perustetut kärjäoikeudet ovat yleisiä tuomioistuimia (PL 9:98.1). Kärjäoikeudet ovat oikeusastejaottelun mukaan alioikeuksia ja niiden päätöksistä voidaan valittaa hovioikeuteen (Jokela 2005, 211). Vuonna 2012 Suomessa oli 27 kärjäoikeutta (Kärjäoikeuslaki 581/1993 1 §).

Kärjäoikeusuudistusta käsitelleen työryhmän ehdotuksen mukaisesti vuonna 2010 voimaan tulleeseen kärjäoikeuslakiin lisättiin luettelo uudistuksen jälkeen Suomessa toimivista kärjäoikeuksista (KOL 1 §). Lisäys kärjäoikeuslakiin oli yhteneväinen jo olemassa olevan lainsäädännön kanssa, koska hallinto-oikeuslaki sisälsi luettelon hallinto-oikeuksista ja hovioikeuslaki luettelon hovioikeuksista (HE 227/2009 vp, 11, 15).

Jokaiseen kärjäoikeuteen kuuluu vähintään yksi kanslia, jonka sijainnista päättää oikeusministeriö. Oikeusministeriö voi tarvittaessa määrätä, että kärjäoikeudessa on useampia kanslioita tai istuntopaikkoja. (KOL 18 §.) Kärjäoikeuden työskentelyä määrittää tarkemmin laamannin vahvistama työjärjestys, jossa organisoidaan kärjäoikeuden osastojen ja kanslioiden toiminta (KOL 21.2 §). Kärjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluu vähintään yksi kunta (OK 3:1 §).

4.1 Kärjäoikeuden tehtävät

Kärjäoikeuden perustehtävä on oikeusturvan antaminen omassa tuomiopiirissä ratkaisemalla kärjäoikeuden käsiteltäväksi tulleet riita-, rikos- ja hakemusasiat varmasti, nopeasti, luotettavasti ja kohtuullisin kustannuksin (Oulun kärjäoikeus 2011, 5). Kärjäoikeus käsittelee asioita kansliassa sekä istunnossa (OK 3:2.1 §). Käsiteltävät asiat jaetaan työjärjestyksen mukaan kärjäoikeuden lainoppineille jäsenille (Kärjäoikeusasetus 28.6.1993/582 3.1 §).

Riita-asia tulee kärjäoikeuteen vireille, kun kantaja toimittaa haastehakemuksen kärjäoikeudelle (OK 5:5.1 §). Kärjäoikeus antaa haastehakemuksen tiedoksi ja kehottaa vastaajaa vastaamaan asiassa pääsäännön mukaan kirjallisesti tai suullisessa valmisteluistunnossa (OK 5:9.1 §). Mikäli vastaaja ei vastaa haasteeseen määräajassa tai

pätevästi esitä perustetta kanteen vastustamiselle, asiassa voidaan antaa yksipuolinen tuomio (OK 5:13 §). Mikäli vastaaja vastaa kanteeseen, asian käsittely jatkuu joko kirjallisesti tai suullisesti valmisteluistunnossa. Asiassa, jossa sovinto on sallittu, on tuomioistuimen velvollisuus pyrkiä edistämään sovintoa osapuolten välillä. Mikäli asiassa ei synny sovintoa, valmistelun päätyttyä asia siirtyy pääkäsittelyyn. (OK 5: 15, 26.1 ja 28.1 §.)

Myös hakemusasia tulee vireille toimittamalla kirjallinen hakemus käräjäoikeuteen tai vaihtoehtoisesti esittämällä vaatimus suullisesti istunnossa (OK 8:1 3 §). Hakemusasia käsitellään kirjallisesti tai suullisessa hakemusasian istunnossa (OK 8:3.1 §). Osassa Suomen käräjäoikeuksia käsitellään myös yrityssaneeraus- sekä ulosottovalitusasioita (YSL 10:67.1 ja UK 11:21.2 §).

Rikosasia tulee käräjäoikeuden ratkaistavaksi, kun syyttäjä, tai se jolla on oikeus nostaa syyte, nostaa syytteen (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689 1:1 §). Tietyissä asioissa syytteen nostamiseksi syyttäjä tarvitsee asianomistajalta syyttämispyyntön . Syyttäjä nostaa syytteen toimittamalla kirjallisen haastehakemuksen käräjäoikeuden kansliaan. (ROL 1:2 §.) Myös asianomistaja voi nostaa syytteen toimittamalla haastehakemuksen käräjäoikeuteen (ROL 7:1.1 §).

4.2 Tuomioistuinsovittelu

Asia, jossa sovinto on sallittu, voidaan oikeudenkäynnin sijaan käsitellä myös sovittelumenettelyssä (Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa 29.4.2011/394 1:1.1 §). Tuomioistuinsovittelulla pyritään asian sovinnolliseen ratkaisuun. Edellytyksenä on, että asia soveltuu soviteltavaksi ja että sovittelu on tarkoituksenmukaista osapuolten vaatimuksiin nähden. (TuomSovL 2:3 §.) Oikeudenkäynnissä vireillä ollut asia voidaan siirtää tuomioistuinsovitteluun tai asian käsittelyä tuomioistuinsovittelussa voidaan pyytää suoralla hakemuksella asian tullessa vireille käräjäoikeuteen (TuomSovL 2:5.1-2 §).

Sovittelun aloittaminen edellyttää myös kaikkien asianosaisten suostumusta. Lopullisen päätöksen sovittelun aloittamisesta tekee käräjäoikeus. (TuomSovL 2:4.3-4 §.) Sovittelijana sovittelumenettelyssä toimii käräjäoikeuden tuomari (TuomSovL 2:5.1 §). Sovittelijatuomarin tehtävänä on auttaa osapuolia löytämään asiassa sovinnollinen lopputulos (TuomSovL 2:7.1 §).

Sovittelu päättyy silloin, kun asiassa joko päästään sovintoon, tai mikäli jokin osapuoli ilmoittaa haluavansa lopettaa sovittelun. Myös sovittelija voi päättää sovittelumenettelyn päättämisestä, jos sovittelun jatkaminen ei ole enää tarkoituksenmukaista. Mikäli sovittelu päättyy muun seikan kuin vahvistetun sovinnon vuoksi, sovitteluun siirtynyt riita-asia palautuu takaisin normaaliin oikeudenkäyntimenettelyyn. Erillisellä hakemuksella sovittelumenettelyyn saapuneen asian käsittely päättyy kärjäoikeudessa. (TuomSovL 2:9 §.)

Oulun kärjäoikeudessa tuomioistuinsovittelussa käsiteltyjen asioiden määrä on kasvanut vuonna 2012 verrattuna aikaisempaan vuoteen. Vuonna 2012 tuomioistuinsovitteluun ohjautui 157 asiaa, 72 laajaa riita-asiaa sekä 85 lapsioikeudellista asiaa. (Oulun kärjäoikeus 2013, 20.) Vuonna 2011 tuomioistuinsovittelussa oli käsitelty 129 asiaa, 55 laajaa riita-asiaa ja 74 lapsioikeudellista asiaa. (Oulun kärjäoikeus 2011, 20).

Oulun kärjäoikeus on myös yksi neljästä Suomen kärjäoikeudesta, jossa on meneillään lapsiasioiden sovittelumenettely eli Follo-kokeilu. Tuomarin lisäksi sovittelussa on mukana avustajana lapsipsykologi tai sosiaalityöntekijä. Lain riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa tultua voimaan vuonna 2011 asiantuntijan käyttö sovittelumenettelyssä on ollut mahdollista. Follo-kokeilussa oikeusministeriö ja sosiaalitoimi ovat keskenään yhteistyössä sopineet avustajien mukanaolosta lapsioikeudellisissa asioissa (Oikeuslaitos 2011, hakupäivä 2.10.2013).

4.3 Kärjäoikeuden organisaatio

Kärjäoikeudessa lainoppineita jäseniä ovat laamanni sekä kärjätuomari ja muuna jäsenenä lautamies. Laamanni toimii viraston päällikkönä hallintoasioissa. (KOL 1a.3 §.) Kärjäoikeuden puheenjohtajana toimii lainoppinut jäsen (OK 1:2 §). Kärjäoikeudessa voi olla myös kärjäviskaaleja sekä kärjänotaareja (KOL 3a §, 4 §). Maa oikeusasioita käsittelevässä kärjäoikeudessa on myös maa oikeustuomarin virka. Kärjäoikeuden laamanni nimittää ainakin yhden tuomarin käsittelemään maa oikeusasioita viideksi vuodeksi kerrallaan (KOL 3.1-2 §). Kärjäoikeudessa voi lisäksi olla maa oikeusasioita varten maa oikeusinsinöörin virka (KOL 13a.1 §).

Kärjänotaariksi voidaan nimittää oikeustieteiden kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö (KOL 4.2 §). Kärjäoikeus nimittää kärjänotaareja varten ohjaavan tuomarin sekä laatii

harjoittelusuunnitelman. Käräjänotaarit auskultoivat eli suorittavat tuomioistuinharjoittelua käräjäoikeudessa. Tuomioistuinharjoitteluun kuuluu kaksi kuuden kuukauden harjoittelujaksoa. Ensimmäinen harjoittelujakso on suoritettava käräjäoikeudessa, mutta toisen voi suorittaa joko käräjäoikeudessa, hallinto-oikeudessa tai hovioikeudessa. (KOL 14.1-3 §.)

Käräjäviskaaliksi voidaan nimittää oikeustieteiden kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö (KOL 3a.2 §). Hovioikeus nimittää käräjäviskaalin ja käräjäoikeuden laamanni nimittää viskaalin määrääjäksi käräjäoikeuteen (KOL 3a.1 ja 3 §). Käräjäviskaali on pätevä suorittamaan kaikkia niitä tehtäviä kuin käräjänotaarikin on (KOL 3b §).

Laamanni johtaa käräjäoikeuden toimintaa (KOL 1a.3). Käräjäoikeus on päällikkövirasto, mikä tarkoittaa sitä, että laamanni ratkaisee suuren osan hallintoasioista yksin hallintopäällikön valmisteltua asian. Laamannin apuna käräjäoikeuden toiminnan suunnittelussa on johtoryhmä, johon kuuluvat laamannin lisäksi osastojen johtajat. Toiminnan suunnittelusta vastaamassa voi olla myös niin kutsuttu laajennettu johtoryhmä, johon kuuluu edellä mainittujen lisäksi myös kansliahenkilökunnan lähiesimiehiä riippuen käsiteltävien asioiden laajuudesta. (Oulun käräjäoikeus 2012, 6.) Käräjäoikeudessa voi olla toimintayksikköinä osastoja, joiden perustamisesta ja lakkauttamisesta määrätään käräjäoikeuden työjärjestyksessä (KOL 18a.1-2 §). Laamannin nimityksellä kutakin osastoa johtaa käräjätuomari korkeintaan kolmen vuoden ajan (KOL 18d §).

Käräjäoikeudessa on kolme asian laadun mukaan määräytyvää kokoonpanoa; lautamieskokoonpano, jonka muodostavat lainoppinut puheenjohtaja ja kolme lautamiestä, kolmen lainoppineen tuomarin kokoonpano ja yhden lainoppineen tuomarin kokoonpano. (OK 2:1., 2:5.1 §.) Rikosasioissa käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on puheenjohtajan lisäksi kolme lautamiestä (OK 2:1.1 §). Rikosasioissa käräjäoikeuden kokoonpano on kuitenkin päätösvaltainen yhden lainoppineen kokoonpanossa, jos kyseessä on asia, jossa syytteessä tarkoitettu yksittäisestä rikoksesta ei ole säädetty kahta vuotta ankarampaa vankeusrangaistusta tai mikäli kyseessä ei ole oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 6 §:n 1 momentissa mainittu rikos (OK 2:6.1. §). Riita- ja hakemusasioiden käsittelyssä kokoonpanossa on vain yksi tuomari, ellei asian laatu edellytä kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanoa (OK 2:5.1 § 1-3-kohdat).

Kuitenkin yhden tuomarin muodostamaa kokoonpanoa voidaan tosin pitää eräänlaisena tosiasiallisena peruskokoonpanona. Yksi tuomari ratkaisee valtaosan kaikista lainkäyttöasioista. Viimeisenä kahtena vuosikymmenenä käräjäoikeuden kokoonpanosäännökset ovat vähin erin

muuttuneet yhä enemmän yhden tuomarin päätösvaltaa lisäävään suuntaan. (Frände ym. 2012, hakupäivä 15.3.2013.)

5 KÄRÄJÄOIKEUSUUDISTUS 2010

Suomen kärjäoikeusverkoston uudistaminen toteutettiin siten, että vuonna 2008 Suomessa olleen 54 kärjäoikeuden sijasta Suomessa tulisi vuoden 2010 alusta toimimaan vain 27 kärjäoikeutta. Vuoden 2009 lopussa kärjäoikeuksia oli enää toiminnassa 51, koska kolme kärjäoikeutta lakkautettiin samaisen vuoden loppuun mennessä. Uudet kärjäoikeudet muodostettiin perustuen maakuntajaotteluun, mikä tuli näkymään myös niiden nimissä. (HE 227/2009 vp, 5.)

Kärjäoikeuksien määrän supistamisen tavoitteena oli luoda edellytykset laadukkaalle lainkäytölle sekä tehostaa kärjäoikeuksien toimintakykyä (Savolainen 2009, hakupäivä 15.3.2013). Uudistukseen ja kärjäoikeuksien määrän vähentymiseen vaikutti myös ihmisten henkilökohtaisen asiointitarpeen huomattava vähentyminen, minkä vuoksi niin usealle kanslialle ja kärjäoikeudelle ole tarvetta, kuin ennen. Myös summaaristen asioiden käsittelyä pyrittiin tehostamaan ja asiointia niiden parissa siirtämään yhä enemmän sähköiseksi, mikä vapauttaisi tulevaisuudessa kärjäoikeuksien voimavaroja ja kohdistaisi niiden työtä entisestään riita- ja rikosasioiden ratkaisemiseen. (Savolainen 2009, hakupäivä 15.3.2013.)

5.1 Tuomiopiirit

Kärjäoikeusuudistusta valmistelleen työryhmän alkuperäisessä ehdotuksessa kärjäoikeuksien määräksi ehdotettiin 25 kärjäoikeutta. Työryhmä oli ehdottanut Tuusulan ja Hyvinkään kärjäoikeuden yhdistämistä sekä Riihimäen kärjäoikeuden liittämistä Hämeenlinnaan. Oikeusministeriö kuitenkin katsoi paremmaksi perustaa maakuntajaosta poikkeavan Hyvinkään kärjäoikeuden, jonka tuomiopiiriin kuuluisi myös Riihimäki. (HE 227/2009 vp,5.) Oikeusministeriön mukaan sekä Tuusulassa, Hyvinkää-Riihimäellä että Hämeenlinnassa väestöpohja on tarpeeksi suuri ja uudistukselle asetettujen tavoitteiden mukainen myös asiamäärineen ja tuomariresurssien osalta. (Oikeusministeriö 2012a, hakupäivä 01.11.2012 .)

Työryhmän ehdotuksen mukaan Kokkolassa säilytettiin kärjäoikeus, jonka uudeksi nimeksi tuli Keski-Pohjanmaan kärjäoikeus. Työryhmän alkuperäisessä ehdotuksessa Kokkola olisi haluttu liittää yhteen Ylivieskan ja Raahen kärjäoikeuksien kanssa, missä ei kuitenkaan kielellisin

perustein ollut järkeä. Jos työryhmän ehdotus olisi mennyt läpi sellaisenaan, kaksikielinen Kokkolan alue olisi siirtynyt Vaasan hovioikeuspiiristä Rovaniemen hovioikeuspiiriin. Tällöin sekä Ylivieska-Raahen kärjäoikeus että Rovaniemen hovioikeus olisivat muuttuneet kaksikielisiksi. (Oikeusministeriö 2012a, hakupäivä 01.11.2012 .)

Työryhmä ehdotti myös, että Lappiin muodostettaisiin kaksi kärjäoikeutta, jotka olisi muodostettu etelä-pohjoinen jaolla. Työryhmän ehdotus kuitenkin muuttui niin, että Lapin kärjäoikeudet muodostettiin itä-länsi-jaolla. Pohjoisimman Suomen kattavan kärjäoikeuden tuomiopiiri jaettiin uudistuksen myötä kahtia Kemi-Tornion kärjäoikeudeksi ja Lapin kärjäoikeudeksi (Oikeusministeriö 2012a, hakupäivä 01.11.2012 .)

Kaksikielisiä kärjäoikeuksia tuli uudistuksen mukaan kahdeksan. Vaasaan muodostuva Pohjanmaan kärjäoikeus oli enemmistökieltään ruotsinkielinen. Aikaisemmasta enemmistökieltään ruotsinkielisestä Paraisten kärjäoikeudesta tulisi uudistuksen ohella osa Turkuun muodostettavaa Varsinais-Suomen kärjäoikeutta. Vain Ahvenanmaan, Espoon, Helsingin, Kokkolan, Kemi-Tornion ja Vantaan kärjäoikeuksien tuomiopiirit säilyivät uudistuksessa ennallaan. (HE 227/2009 vp, 5; Oikeusministeriö 2012a, hakupäivä 01.11.2012.)

Vuoden 2010 alusta 15 kansliaa lopetti toimintansa heti. Tiettyjen kanslioiden toiminta jatkui vuoden 2010 puolella 15 paikkakunnalla toistaiseksi, johtuen toimitilajärjestelyistä. Yhteensä kärjäoikeuksiin jäi 34 kansliaa. Erillinen istuntopaikka istuntojen toimittamista varten säilyi pysyvästi 26 paikkakunnalla. Yhteensä kärjäoikeuksilla on istuntopaikkoja 75 eri paikkakunnalla. (Oikeusministeriö 2012b, hakupäivä 01.11.2012; Oikeusministeriö 2012c, hakupäivä 31.10.2012.)

Uudistuksessa tähdättiin siihen, että kussakin kärjäoikeudessa olisi vain yksi kanslia. Pysyviä kärjäoikeuden sivutoimipisteitä kuitenkin jätettiin Lohjaan, Kotkaan, Iisalmeen, Raahen ja Sodankylään. Tämän lisäksi Oulun kärjäoikeuteen liitetyn Kuusamon ja Etelä-Savon kärjäoikeuteen liitetyn Mikkelin toimipisteiden asiakasmäärien riittävyyttä päätettiin seurata aluksi kolmen vuoden ajan, ja ratkaisu niiden säilymisestä tehtiin tämän jälkeen. (Oikeusministeriö 2012a, hakupäivä 01.11.2012.) Sekä Kuusamon että Mikkelin kanslia jatkavat toistaiseksi.

Vuoden 2010 uudistuksen jälkeen nykyiset kärjäoikeudet ovat Ahvenanmaan kärjäoikeus, Espoon kärjäoikeus, Etelä-Karjalan kärjäoikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Helsingin kärjäoikeus, Hyvinkään kärjäoikeus, Itä-Uudenmaan kärjäoikeus, Kainuun kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Kemi-Tornion kärjäoikeus, Keski-

Pohjanmaan kärjäoikeus, Keski-Suomen kärjäoikeus, Kymenlaakson kärjäoikeus, Lapin kärjäoikeus, Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Pirkanmaan kärjäoikeus, Pohjanmaan kärjäoikeus, Pohjois-Karjalan kärjäoikeus, Pohjois-Savon kärjäoikeus, Päijät-Hämeen kärjäoikeus, Satakunnan kärjäoikeus, Tuusulan kärjäoikeus, Vantaan kärjäoikeus, Varsinais-Suomen kärjäoikeus ja Ylivieska-Raahen kärjäoikeus (KOL 1 §).

Oikeusministeriön asetuksessa säädettiin myös, missä kaupungeissa ja kunnissa jokaisen kärjäoikeuden kansliat sijaitsevat (Oikeusministeriön asetus kärjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista 16.6.2009/454 1 §). Valtioneuvoston asetuksessa 410/2008 on määrätty, mitkä kunnat kuuluvat kunkin kärjäoikeuden tuomiopiiriin (2.17 §). Uudistus toteutettiin siten, että tiettyjen kärjäoikeuksien toimivaltaan kuuluneet ja erityistä osaamista vaativat asiat tulitaisiin käsittelemään jatkossakin siinä kärjäoikeudessa, johon aiemman kärjäoikeuden tehtävät on siirretty (HE 227/2009 vp, 7). Tällä hetkellä yrityssaneerausasioita ja ulosottovalituksia käsitellään 14 kärjäoikeudessa (Oikeuslaitos 2013, hakupäivä 2.4.2013).

Merioikeusasiat keskitettiin niin, että jokaisessa kuudessa hovioikeuspiirissä on yksi toimivaltainen kärjäoikeus lukuun ottamatta Turun hovioikeuspiiriä, jossa merioikeusasioita käsitellään sekä Ahvenanmaan että Varsinais-Suomen kärjäoikeuksissa. Aiemmin Raaseporin kärjäoikeudessa käsitellyt asiat siirrettäisiin Varsinais-Suomen kärjäoikeuteen. (HE 227/2009 vp, 12).

5.2 Kiinteistöasioiden kirjaaminen

Vuoden 2010 alusta kiinteistöasioiden kirjaaminen siirtyi kärjäoikeuksilta Maanmittauslaitokselle (Laki kirjaamisasioiden siirtämisestä koskevan lainsäädännön voimaantulosta 584/2009 4.1 §). Muutoksen myötä kärjäoikeuksista siirtyi maa- ja metsätalousministeriön hallinnon alle noin 230 henkilöä (Savolainen 2009, hakupäivä 15.3.2013).

Jotta kiinteistöasioiden kirjaaminen voitiin siirtää Maanmittauslaitokselle, tarvittiin uudistuksen taustalle merkittäviä lakimuutoksia, jotka tulisivat voimaan heti vuoden 2010 alusta. Muun muassa maakaarta täytyi muuttaa, säätää laki kaupanvahvistajista sekä kumota lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä annettu laki. Useisiin muihin lakeihin tarvittiin myös muutoksia. (Laki kirjaamisasioiden siirtämisestä koskevan lainsäädännön voimaantulosta 1.1 §.)

Kirjaamisasioiden käsittelyn kehittämisen taustalla oli ajatus julkishallinnon toiminnan tehostamisesta sekä käräjäoikeuksien resurssien kohdentamisesta riita- ja rikosasioiden ratkaisemiseen. Ennen uudistuksen voimaantuloa käräjäoikeudet ratkaisivat vuosittain noin 350 000 kirjaamisasiaa. (Valtioneuvosto 2012, hakupäivä 01.11.2012.)

Kirjaamisasiat olivat käräjäoikeuksissa suuri asiaryhmä, johon sisältyi myös asiakaspalvelua sekä laskutusta. Vuonna 2010 Oulusta siirtyi 7 ja Kuusamosta 3 henkilöä maanmittauslaitoksen palvelukseen. Oulun käräjäoikeudessa muutos näkyi laskutusasiakkaiden vähenemisenä sekä resurssien vapautumisena varsinaiseen käräjäoikeuden tehtävään eli hakemus-, riita- ja rikosasioiden ratkaisemiseen. (Lehtelä 5.11.2013, haastattelu).

6 OULUN KÄRÄJÄOIKEUS

Syksyllä 2008 yhdistymishankkeen suunnittelu aloitettiin Kuusamon ja Oulun käräjäoikeuksissa perustamalla laamanni Ville Konsénin johtama ”vetoryhmä”. Loppusyksystä 2008 tämä ryhmä perusti kaiken kaikkiaan yhdeksän erillistä työryhmää suunnittelemaan yhdistämisen toteutusta. Vaikutusmahdollisuudet käräjäoikeuden toiminnan suunnitteluun koettiin hyviksi. Aikataulu sekä budjetti yhdistämisen suunnittelua varten oli oikeusministeriön ennalta määräämä. (Lehtelä 5.11.2013, haastattelu.)

Oulun käräjäoikeus säilytti oman, alkuperäisen nimensä uudistuksessa. Rakennemuutoksen alkuvaiheissa Oulun käräjäoikeuden nimeksi kaavailtiin nimeä Pohjois-Pohjanmaan käräjäoikeus. (Oulun käräjäoikeus 2011, 2.) Ennen uudistusta, vuonna 2009, Oulun käräjäoikeudessa oli kaksi lainkäyttöosastoa, joiden yhteydessä toimi yleiskanslia, tiedoksiantokanslia sekä kiinteistökanslia. Oulun käräjäoikeudessa oli lisäksi hallinto-osasto, joka käsitteli henkilöstö-, talous- ja yleishallintoasiat. (Lehtelä 5.11.2013, haastattelu.)

Vuonna 2009 Oulun käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuului seuraavat 17 kuntaa: Hailuoto, Haukipudas, Ii, Kempele, Kiiminki, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Oulunsalo, Pudasjärvi, Pyhäntä, Siikalatva, Tyrnävä, Utajärvi, Vaala ja Yli-Ii. Vuonna 2009 maa- ja metsätalouden tuomiopiiriin kuuluivat Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kalajoki, Kuusamo, Kärsämäki, Merijärvi, Nivala, Oulainen, Pyhäjoki, Pyhäntä, Raahen, Reisjärvi, Sievi, Siikajoki, Siikalatva, Taivalkoski, Vihanti ja Ylivieska (Oulun käräjäoikeus 2010, 5).

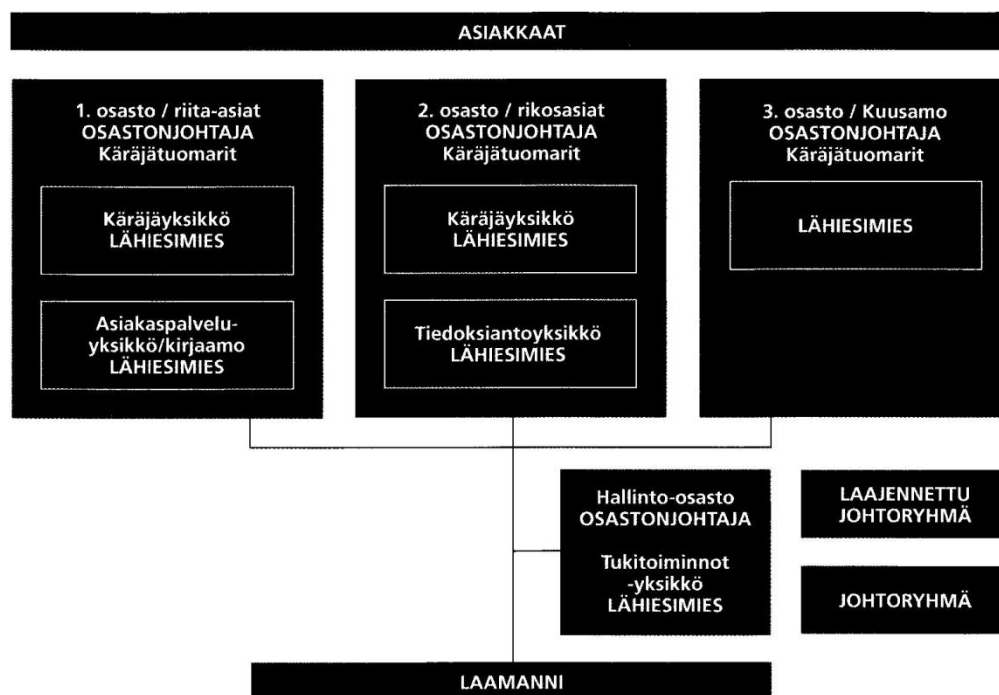
Rovaniemen hovioikeuden piiriin kuuluvassa Oulun käräjäoikeudessa käsitellään myös merioikeus- ja maa- ja metsätalouden asioita sekä yrityssaneerausasioita ja ulosottovalituksia. Maa- ja metsätalouden muutoshakutuomioistuimien on kuitenkin korkein oikeus Rovaniemen hovioikeuden sijasta. (Oulun käräjäoikeus 2011, 5.)

6.1 Uuden Oulun käräjäoikeuden organisaatio 2010

Valtioneuvoston kesäkuussa 2008 antaman asetuksen mukaisesti päätettiin muun muassa Kuusamon ja Oulun käräjäoikeuksien tulevasta yhdistämisestä vuonna 2010. Uuden käräjäoikeuden suunnittelu aloitettiin silloisessa Oulun käräjäoikeudessa samaisen vuoden

syksynä laamannin johtamassa työryhmässä. Lähtökohtana suunnittelulle oli, että yhdistyvässä käräjäoikeudessa tulisi olemaan kansliat Oulussa ja Kuusamossa sekä lisäksi istuntopaikka Pudasjärvellä. (Oulun käräjäoikeus 2010, 5.) Kuusamon käräjäoikeuden työntekijöissä tietämättömyys tulevasta herätti aluksi epävarmuutta, koska Kuusamon kanslian jatkuvuudesta ei ollut täyttä varmuutta. Henkilökuntaa kuitenkin tiedotettiin yhdistymisestä ja sen etenemisestä säännöllisesti ja hyvissä ajoin. (Luostari 12.7.2013, haastattelu.)

Vuoden 2009 lopulla Oulun käräjäoikeuden laamanni vahvisti työryhmän laatiman luonnoksen uuden käräjäoikeuden työjärjestykseksi. Uuteen Oulun käräjäoikeuteen muodostettiin kolme lainkäyttöosastoa sekä hallinto-osasto. Ensimmäisen osaston käsiteltäväksi tulivat riita- ja hakemusasiat ja toiselle osastolle rikosasiat, lukuun ottamatta Koillismaan kuntien alueelta tulevia rikosasioita. Kuusamon kansliasta muodostettiin oma, kolmas osastonsa, joka käsitteli sekä riita- että rikosasioita. (Oulun käräjäoikeus 2010, 9.)

KUVIO 2. Oulun käräjäoikeuden organisaatio 2010. (Oulun käräjäoikeus 2011.)

Oulun käräjäoikeuden työryhmä oli aluksi esittänyt, että Kuusamosta ei muodostettaisi omaa yksikköään, vaan että se tulisi sijoittaa uudessa käräjäoikeudessa jo olemassa oleville osastoille.

Lopulta päädyttiin kuitenkin kolmannen osaston muodostamiseen, jolla tulisi työskentelemään yhteensä yksitoista henkilöä. Kuusamossa työskentelevät kaksi haastemiestä kuuluivat kuitenkin organisatorisesti toiseen osastoon ja siinä toimivaan tiedoksiantoyksikköön. (Oulun käräjäoikeus 2010, 9.)

Kuusamon kanslian, eli kolmannen osaston tehtäväksi määrättiin sille jaettavien rikos-, riita- ja hakemusasioiden käsittely ja ratkaiseminen. Rikosasioista osastolle määrättiin jaettavaksi kaikki käräjätuomarin ratkaistavat asiat, jotka käsiteltiin Kuusamon tai Pudasjärven istuntopaikoissa. Laajoissa riita-asioissa osaston jakoperusteeksi määrättiin Kuusamo tai Taivalkoski kotipaikkana, vakituksena asuinpaikkana tai oikeushenkilön kohdalla pääasiallisena hallintopaikkana. Hakemusasioissa oli määrä noudattaa pääosin samaa periaatetta. Konkurssi- ja velkajärjestelyasiat keskitettiin kaikki Ouluun. Summaarisista eli riidattomista riita-asioista konekielisinä vireille tulevat keskitettiin kaikki Kuusamon kansliaan ja kaikki paperisina saapuvat taas Oulun kansliaan. (Oulun käräjäoikeus 2011, 20.)

Kuusamon kansliaan, eli kolmanteen osastoon, jäi kaksi käräjätuomaria, osastosihteeri sekä kuusi toimistosihteeriä. Rikosasiat, laajat riita-asiat ja riitaiset hakemusasiat jaettiin tasapuolisesti kahden tuomarin kesken. Pakkokeinot ja muut kiireelliset päivystysluonteiset tehtävät jaettiin tuomareille kahden viikon välein vaihtuvina jaksoina. Toimistosihteereistä kaksi toimi kärjäsihteereinä ja osastosihteeri sekä muut toimistosihteerit ratkaisivat avioeroasiat ja konekielisinä saapuneet summaariset riita-asiat. Toimistosihteerit hoitivat myös asiakaspalvelun ja muut toimistotehtävät. (Oulun käräjäoikeus 2011, 20.) Oulun käräjäoikeuden jakautuessa kahteen eri kansliaan, on huomattu tärkeäksi huolehtia siitä, että työvoima sekä työ määrä kohdennetaan oikein kahden kanslian välillä. Myös tuomareiden sekä kansliahenkilökunnan työtapojen yhteneväisyyteen kiinnitetään huomiota. (Lehtelä 5.11.2013, haastattelu.)

Hallinto keskitettiin Oulun kansliaan. Kahden käräjäoikeuden yhdistämisessä haasteita lisäsi myös pienen, Kuusamon käräjäoikeuden, ja suuren, Oulun käräjäoikeuden, erilaiset johtamisjärjestelmät. Kuusamossa käräjäoikeuden toimintaa johti yksin laamanni, kun taas Oulussa oli linjaorganisaatio. Kahden kanslian käräjäoikeuden hallinnoiminen on asettanut omat haasteensa ja etäjohtamisen tärkeys on noussut yhdistymisen myötä esille. (Lehtelä 5.11.2013, haastattelu.)

Yleiskanslia lakkautettiin vuoden 2009 lopussa ja sen tilalle perustettiin hakemusasiainyksikkö, joka aloitti toimintansa 1.1.2010. Hakemusasiainyksikköön sulautettiin aiemmin hallinnolle kuuluneet kassatoiminnot sekä perustettiin uutena toiminnallisena kokonaisuutena kirjaamo,

jonka kautta kaikki käräjäoikeuden Oulun kansliaan saapuvat asiakirjat kirjataan eri järjestelmiin saapuneiksi ja vireille tulleiksi. Hakemusasiainyksikkö huolehti myös käräjäoikeuden asiakaspalvelusta. (Oulun käräjäoikeus 2011, 2.)

Hakemusasiainyksikkö sekä siinä sijaitseva kirjaamo, tiedoksiantoyksikkö ja Kuusamon kanslia toimivat lainkäyttöosastojen yhteydessä. Riita- ja rikososastojen käräjäyksiköt sekä Kuusamon kanslian nimetyt toimistosihteerit tuottivat sihteeripalvelut lainkäyttöosastoille. Hallinto-osastolla oli johdon tuki ja tukitoiminnot-yksikkö, jotka huolehtivat henkilöstö- ja talousasioista. (Lehtelä 5.11.2013, haastattelu.)

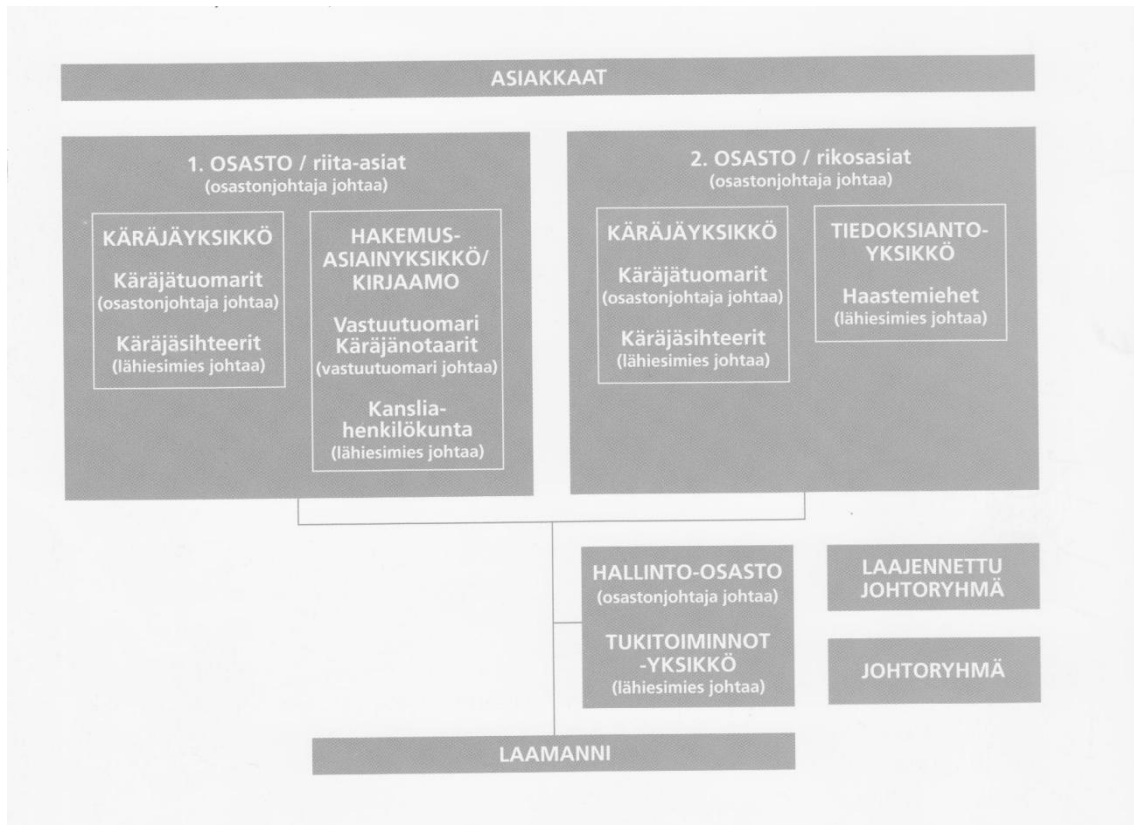
Kirjaamon tarpeesta oli käyty keskustelua jo ennen käräjäoikeuksien yhdistymistä, mutta yhdistymisen myötä sen perustaminen tuli entistä ajankohtaisemmaksi. Suuren asiakirjavirran sekä kahteen kansliaan jakautuminen edellytti asioiden kirjaamisen keskittämistä yhteen paikkaan. Kirjaamon tehtävät olivat laajemmat kuin entisen yleiskanslian. Kirjaamoon siirrettiin tehtäviä hallinnon tukitoiminnoista, kuten esimerkiksi kassatoiminnot. Hakemusasiainyksikkö vastasi vuonna 2010 asiakaspalvelun lisäksi kirjaamisesta ja asioiden jakamisesta, hakemusasioiden käsittelystä, riidattomien velkomusasioiden käsittelystä sekä muista tehtävistä. (Lehtelä 5.11.2013, haastattelu.)

Kiinteistöä koskevien asioiden kirjaaminen siirtyi maanmittauslaitokselle vuonna 2010. Uudistusta valmisteltiin Maanmittauslaitoksen johtamassa Kirsi-projektissa, joka oli perustettu jo vuonna 2007. (Oulun käräjäoikeus 2010, 5.) Tiedoksiannoissa uutena tiedoksiantotapana otettiin käyttöön 1.6.2010 puhelintiedoksianto täysmääräisenä, eli niin paljon kuin se lain mukaan oli mahdollista. (Oulun käräjäoikeus 2011, 2-3). Puhelintiedoksiantoa käsitellään tarkemmin alaluvussa 7.3. Seuraavassa kuviossa kuvataan Oulun käräjäoikeuden organisaatiota vuonna 2010.

Vuonna 2010 Oulun käräjäoikeuden tuomiopiiri käsitti 17 kuntaa, jotka ovat Hailuoto, Haukipudas, Ii, Kempele, Kiiminki, Kuusamo, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Oulunsalo, Pudasjärvi, Taivalkoski, Tyrnävä, Utajärvi, Vaala ja Yli-Ii. (Valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä 410/2008 2.17 §). Maa- ja metsätalouden tuomiopiiriin kuuluvat lisäksi Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Kalajoki, Kärsämäki, Merijärvi, Nivala, Oulainen, Pyhäjoki, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Raahe, Reisjärvi, Sievi, Siikajoki, Siikalatva, Vihanti ja Ylivieska. Maa- ja metsätalouden tuomiopiiriin eivät kuulu Kuusamo, Pudasjärvi, Taivalkoski ja Vaala. (Oulun käräjäoikeus 2012, 2.) Maa- ja metsätalouden tuomiopiiriin kuuluu myös muilla tuomiopiirinsä paikkakunnilla. Käräjäoikeusuudistuksen jälkeen Oulun käräjäoikeus kuului edelleen Rovaniemien hovioikeuden piiriin. (Oulun käräjäoikeus 2011, 5.)

6.2 Oulun käräjäoikeus vuonna 2011

Vuonna 2011 käräjäoikeuden organisaatorakenne uudistui siten, että lainkäyttöosastoja oli enää kaksi (kuvio 3). Laamannin alla toimi osastonjohtajan johtama hallinto-osasto sekä kaksi muuta osastoa. Ensimmäinen osasto, riitaosasto, koostui käräjäyksiköstä ja hakemusasiainyksiköstä. Hakemusasiainyksikössä oli kolme ryhmää; hakemusasiainryhmä, kirjaamotiimi ja Kuusamon tiimi. Toinen osasto, eli rikososasto, koostui käräjäyksiköstä ja tiedoksiantoyksiköstä. Käräjäyksikkö koostui käräjätuomareista ja käräjäsihteereistä. Oulun käräjäoikeudessa työskenteli vuonna 2011 noin 90 henkilöä. (Oulun käräjäoikeus 2011, 6.)

KUVIO 3. Oulun käräjäoikeuden organisaatio 2011. (Oulun käräjäoikeus 2012.)

Kun käräjäoikeuksien yhdistymistä suunniteltiin, alun perin oli ajateltu, ettei Kuusamosta perustettaisi omaa osastoaan, vaikka toisin kävi. Kuitenkin, kun toinen Kuusamon osaston tuomareista siirtyi toisen käräjäoikeuden palvelukseen, päätettiin Kuusamo liittää osaksi jo olemassa olevaa toista osastoa. (Lehtelä 5.11.2013, haastattelu.)

Käräjäoikeuksien yhdistyminen ei ole vaikuttanut asioiden käsittelyaikoihin. Positiivista on se, että Kuusamon kanslian rikosasioiden käsittelyajat ovat huomattavasti lyhyemmät kuin Oulun kansliassa eikä jutturuuhkia Kuusamossa ole. Haasteitakin uusi käräjäoikeus on asettanut. Etäjohtamisen tärkeys on noussut merkittävämpänä esiin. Käräjätuomarit joutuvat myös matkustamaan enemmän toisille paikkakunnille istuntoihin. (Lehtelä 5.11.2013, haastattelu.) Ainakin toistaiseksi Kuusamon kanslia jatkaa toimintaansa (Hyvönen 11.6.2013, haastattelu.)

7 TIEDOKSIANTO KÄRÄJÄOIKEUDESSA

Tiedoksianto on merkittävä osa oikeudenkäyntiä. Sillä toteutetaan asianosaisen oikeus tulla kuulluksi. Sen vuoksi sopivaa tiedoksiantotapaa tulee harkita erityisesti tiedoksiannon vastaanottajan kannalta. Tiedoksiantojen tehostamisella parannetaan oikeudenkäynnin sujuvuutta ja nopeutetaan asioiden käsittelyä, mikä edistää asianosaisen oikeutta oikeudenkäyntiin ilman aiheetonta viivästystä. (LaVM 5/2010 vp.)

Tuomioistuimen tehtävänä on huolehtia tiedoksiannosta, ellei toisin ole säädetty. Haastemiehet hoitavat tiedoksiantoasiat tuomioistuimessa. (OK 11:1 §.) Mikäli tuomioistuin katsoo tarpeelliseksi, tiedoksianto asiassa voidaan uskoa myös asianosaiselle (OK 11:2.1 §).

Tuomioistuin lähettää asiakirjan tiedoksi henkilölle joko postitse saantitodistusta vastaan tai kirjeitse, jonka edellytyksenä on todistuksen palauttaminen käräjäoikeuteen tiedoksiannon vastaanottamisesta (OK 11:3.1 §). Muu asiakirja kuin haaste voidaan toimittaa postitse asianosaisen tuomioistuimelle ilmoittamaan postiosoitteeseen. Tällöin asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjasta tiedon viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä, kun asiakirja on toimitettu postin kuljetettavaksi (OK 11:3a §).

7.1 Haastemiehet

Haastemiehiä ovat haastemiesten esimiehet, haastemiehet sekä avustavat ulosottomiehet (Haastemieslaki 505/1986, 1.1 §). Haastemiesten tehtävä käräjäoikeudessa on antaa tiedoksi päätöksiä, haasteita, kutsuja ja muita asiakirjoja joko viranomaisen tai yksityisen henkilön pyynnöstä (HML 3.1 §). Haastemiesten toimialue on sen käräjäoikeuden tuomiopiiri, jonka palveluksessa hän on. Haastemiehet ovat kuitenkin toimivaltaisia koko valtakunnan alueella. (HML 2, 3.2 §.)

Oulun käräjäoikeudessa haastemiehet toimivat lisäksi rikosasioissa vastuuhaastemiehinä. Kullakin tuomari-sihteeriparilla on vastuuhaastemies, joka huolehtii ja seuraa tuomarille jaettujen rikosasioiden tiedoksiantojen toteutumista (Luostari 12.7.2013, haastattelu.)

Haastemiehet voivat antaa asiakirjoja tiedoksi puhelimitse, henkilökohtaisesti tai sijaistiedoksiantona (OK 11:3.1 §, 11:4.1 §, 11:7.1 §). Haastemiehillä on käytössään useita rekistereitä, joista he saavat tietoonsa tarpeellisia yhteystietoja haasteiden toimittamiseksi. Haastemiehillä on lisäksi oikeus saada poliisilta virka-apua tiedoksiantotehtävän suorittamiseksi. (HML 5 §.) Henkilö on velvollinen antamaan haastemiehelle tarpeelliset tiedot henkilöllisyydestään, kun haastemies niitä tiedoksiantotehtävän yhteydessä tiedustelee (HML 4 §). Haastemiehellä on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä viranomaiselta tiedoksiannon kohteena olevan henkilön tai yhteisön tarpeelliset yhteystiedot (HML 4a §).

Haastemiesten lisäksi haastamisen ja tiedoksiannon saa suorittaa esimerkiksi poliisi, syyttäjä, ulosottomies, julkinen notaari, vankilanjohtaja sekä rajavartiomies (HML 6.1 § 1- ja 3-kohta). Käräjäoikeuden laamanni valvoo käräjäoikeuden tiedoksiantotoimintaa (Haastemiesasetus 506/1986 1.1 §). Haastemiesten työnjako tiedoksiantoasioissa voidaan vahvistaa käräjäoikeuden työjärjestyksessä (HMA 1.2 §). Haastemiehille annetaan virkamerkki, jota heidän on pidettävä virantoimituksessa mukanaan (HMA 2.2 §).

7.2 Haastemiehet Oulun käräjäoikeudessa

Kuusamon kansliassa haastemiesten työtehtävät säilyivät samanlaisina yhdistymisen jälkeen vuonna 2010. Kuusamon kansliasta käsin hoidettiin Oulun alueen puhelintiedoksiantoja sen tultua mahdolliseksi kesäkuussa 2010. Molemmat Kuusamossa työskennelleet haastemiehet pysyivät yhdistymisen myötä siirtoa Ouluun. Kuusamossa työskennelleistä kahdesta haastemiehestä toinen käsitteli tiedoksiantotehtävien ohella myös riidattomia velkomusasioita, koska haastemiehen töitä ei ollut riittävästi kahdelle haastemiehelle. (Luostari 12.7.2013, haastattelu.)

Nykyisessä Oulun käräjäoikeuden tiedoksiantoyksikössä työskentelee kahdeksan haastemiestä sekä haastemiesten lähiesimies. Organisatorisesti tiedoksiantoyksikkö kuuluu Oulun käräjäoikeuden 2. osastoon, mutta käytännössä toimii omana, erillisenä yksikkönään (Oulun käräjäoikeus 2012, 6). Oulun käräjäoikeuden Kuusamon kansliassa ei työskentele enää lainkaan haastemiehiä, vaan kaikki haastemiehet tekevät työtään Oulun kansliasta käsin. (Luostari 12.7.2013, haastattelu.)

Haastemiesten työtavat olivat samanlaiset niin Kuusamossa kuin Oulussakin (Luostari 12.7.2013, haastattelu). Haastemiesten lähiesimies ei koe tarvetta sille, että Kuusamon kansliassa olisi

haastemies vakituisesti. Koillismaan alueen tiedoksiannot hoituvat pääasiassa Oulusta käsin hyvällä suunnittelulla. (Hyvönen 11.6.2013, haastattelu.)

7.3 Puhelintiedoksianto

Haastemiesten työn helpottamiseksi astui 1.6.2010 voimaan säännös, joka mahdollisti puhelintiedoksiannot. Keväällä 2010 Oulun käräjäoikeuden haastemiehiä koulutettiin oikeusministeriön toimesta puhelintiedoksiantojen hoitamista varten (Hyvönen 11.6.2013, haastattelu). Puhelintiedoksiannon käyttöönoton tavoitteena oli vähentää henkilökohtaisten haastemiestiedoksiantojen määrää varsinkin riidattomissa velkomusasioissa. Uudistuksen tavoitteena oli nimenomaan tehostaa tiedoksiantoa. Toinen uudistuksen tavoite oli myös korostaa haastemiestiedoksiannon toissijaisuutta. (Lakivaliokunnan mietintö 5/2010 vp; HE 123/2009 vp.)

Ennen uudistuksen voimaantuloa oli puhelintiedoksiantoa saanut käyttää vain hovioikeudessa annettaessa pääkäsittelyn kutsua tiedoksi asianosaiselle. Riidattomien velkomusasioiden määrien kasvettua viime vuosina suuriksi, haastemiestiedoksianto näissä asioissa oli suhteellisen kallis menettely käsillä olevan asian laatuun nähden. Puhelintiedoksianto mahdollistaa tiedoksiantotehtävien keventymisen ja vapauttaa voimavaroja haasteellisempien tiedoksiantotehtävien hoitamiseen. (LaVM 5/2010 vp.)

Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3b §:n 1 momentin mukaan puhelimitse voidaan kuitenkin pääasiallisesti antaa tiedoksi vain haasteita summaarisissa asioissa. Mikäli muu asiakirja soveltuu laajuutensa ja laatunsa nähden tiedoksi annettavaksi puhelimitse, ja vastaanottaja saa puhelimitse riittävästi tietoa asiakirjasta ja ymmärtää tiedoksiannon merkityksen, voidaan se antaa tiedoksi puhelimesta (OK 11:3b.2 §).

Annettaessa asiakirjaa tiedoksi puhelimitse, tiedoksiannon vastaanottajalle on kerrottava asiakirjan asia, vaatimus tai velvoite sekä se pääasiallinen peruste, mihin tämä seikka perustuu. Vastaanottajalle on myös kerrottava mahdollinen määräaika, uhka tai muu tarpeellinen tieto asiakirjasta. Kun asiakirja on tiedoksi annettu puhelimitse, tulee itse asiakirja lähettää postitse tai sähköisesti vastaanottajan osoitteeseen, ellei se jostakin syystä olisi tarpeetonta. Puhelimitse suoritetusta tiedoksiannosta tulee myös laatia todistus, josta vastaanottajalle tulee myös lähettää jäljennös. (OK 11:3b.2 §.)

Puhelintiedoksianto otettiin heti täysimääräisen käyttöön Oulun käräjäoikeudessa sen tultua voimaan (Hyvönen 11.6.2013, haastattelu). Se on helpottanut ja nopeuttanut tiedoksiantamista erityisesti riidattomissa velkomusasioissa, koska asiakkaiden ei tarvitse hakea asiakirjoja käräjäoikeudesta tai haastemiehen toimittaa niitä asiakkaalle. Ajan myötä haastemiehille on muodostunut tietty kaava tiedoksiannon suorittamiseksi oikein puhelimitse. (Luostari 12.7.2013, haastattelu.) Puhelintiedoksiannon myötä myös haastemiesten virka-ajan ulkopuolinen työ on lisääntynyt, koska asiakkaat tavoittelevat haastemiestä melkein ympäri vuorokauden (Hyvönen 11.6.2013, haastattelu).

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Oikeusministeriö aloitti mittavan käräjäoikeusuudistuksen 12.6.2008 antamallaan asetuksella, jolla tulitisiin supistamaan silloisten 54 käräjäoikeuden määrää 27:ään vuoden 2010 alusta. Kuusamon käräjäoikeuden lakkauttaminen omana itsenäisenä käräjäoikeutenaan ja sen yhdistäminen Oulun käräjäoikeuteen oli yksi osa uudistusta. Vuoden 2010 kesäkuussa voimaan astui myös puhelintiedoksianto, mikä muutti haastemiesten työnkuvaa merkittävästi ja samana vuonna myös kirjaamisasiat siirtyivät käräjäoikeuksilta Maanmittauslaitokselle.

Kuusamon ja Oulun käräjäoikeuksien yhdistämistä alettiin suunnitella heti Oikeusministeriön antaman asetuksen myötä. Uudistusta suunnittelemaan perustettiin useita työryhmiä, johtavana voimana ryhmä, jota johti laamanni Ville Konsén. Käräjäoikeuden työntekijöille pyrittiin antamaan vaikutusmahdollisuuksia uuden käräjäoikeuden toiminnan suunnittelussa ja henkilökuntaa tiedotettiin yhdistymisen suunnittelun etenemisestä.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kuvata Oulun ja Kuusamon käräjäoikeuden yhdistämistä sekä sen vaikutuksia nykyisen Oulun käräjäoikeuden toimintaan organisatorisesta näkökulmasta. Työssä tarkasteltiin myös haastemiesten työtä Oulun käräjäoikeudessa sekä vuonna 2010 voimaan astuneiden muutosten vaikutuksia heidän työhönsä. Tutkimusmenetelminä opinnäytetyössä olivat lainoppi sekä kvalitatiivinen tutkimus.

Yhdistäminen on vaikuttanut Oulun käräjäoikeuden organisaation laajasti, mutta se on kuitenkin toteutettu erittäin onnistuneesti. Uudistus ei ole aiheuttanut merkittäviä toiminnallisia muutoksia. Kuusamon käräjäoikeuden henkilökuntaa tiedotettiin aikaisessa vaiheessa tulevasta. Aluksi tieto uudistuksesta herätti Kuusamon käräjäoikeuden työntekijöissä epävarmuutta tulevasta. Kuitenkin Kuusamon käräjäoikeudessa työskennelleet saivat jäädä Kuusamoon käräjäoikeuksien yhdistyessä. Halukkaille annettiin myös mahdollisuus siirtyä työskentelemään Ouluun.

Kuusamon käräjäoikeuden sijoittaminen uuteen käräjäoikeuteen ei ollut aivan yksinkertaista. Aluksi oli kaavailtu sen sulauttamista jo olemassa oleviin osastoihin, mutta umpikujaan ajautumisen jälkeen nähtiin paremmaksi vaihtoehdoksi kuitenkin muodostaa siitä aluksi oma osastonsa. Myöhemmin siitä tuli osa Oulun käräjäoikeuden 2. osastoa ja kanslian toiminta on ollut tehokasta huolimatta siitä, että se ei ole oma erillinen osastonsa. Kun Kuusamon kansliaan

jäi vain yksi tuomari, oli organisatorisesta näkökulmasta katsoen järkevintä liittää se osaksi jotain toista, jo olemassa olevaa osastoa

Kaiken kaikkiaan kaksi aiempaa käräjäoikeutta toimivat yhtenä, uutena käräjäoikeutena oikein hyvin. Aluksi Kuusamon kanslia on hakenut omaa paikkaansa, mutta on tuntunut lopulta löytäneen sen. Uudistus toteutettiin huolellisesti ja sen suunnittelua varten varattiin tarpeeksi aikaa. Konkreettisesti Kuusamon kansliassa työskenteleville muutos on koskenut lähinnä käsiteltävänä olevien asioiden laatua. Kuusamossa työskentelee kuitenkin yhä vakituisesti yksi käräjätuomari sekä kanslianhenkilökuntaa ja ainakin toistaiseksi Kuusamon kanslia saa jatkaa toimintaansa.

Oulun käräjäoikeuden työntekijöiden haastatteluista ei käynyt ilmi mitään yllättävää, mutta niistä sain kuitenkin työhöni erilaista sisältöä kuin mitä hallituksen esityksistä tai lakivaliokunnan mietinnöistä oli luettavissa. Hallintopäällikkö Jari Lehtelän haastattelusta sain tarkempaa tietoa yhdistymisen suunnittelusta sekä sen eri vaiheista. Uuden Oulun käräjäoikeuden hallinnoimisen suunnittelu on ollut valtava haaste ajatellen, että sitä varten perustetun vetoryhmän tehtävänä on ollut liittää yhteen kaksi hyvin erilaista käräjäoikeutta. Kuusamon käräjäoikeus oli huomattavasti pienempi kuin Oulun käräjäoikeus ja niiden organisaatorakenteet olivat hyvin erilaiset. Oulun käräjäoikeudessa käsiteltiin myös asiakokonaisuuksia, joita Kuusamon käräjäoikeudessa ei ollut.

Yhdistymisen myötä etäjohtamisen tärkeys ja sen tuomat haasteet ovat nousseet esille. Hallintopäällikkö Jari Lehtelä on todennut sen olevan Oulun käräjäoikeuden suurimpia haasteita. Muita yhdistymisen mukanaan tuomia vaikutuksia ovat olleet myös tuomareiden matkustamisen lisääntyminen kanslioiden välillä sekä yhteneväisistä työskentelymenetelmistä huolehtiminen. Yhdistyminen ei ole kuitenkaan vaikuttanut negatiivisesti asioiden käsittelyaikoihin. Kuusamon kansliassa asioiden käsittelyajat ovat huomattavasti lyhyemmät kuin Oulun kansliassa. Myös työmäärän sekä työvoiman oikea kohdentaminen kahden kanslian välillä on haasteena uudessa Oulun käräjäoikeudessa.

Haastemiesten työtapoihin yhdistyminen itsessään ei merkittävästi vaikuttanut, koska ne olivat lähtökohtaisesti samanlaiset molemmissa käräjäoikeuksissa. Kuusamon haastemiesten siirryttyä vapaaehtoisesti Ouluun heidän työnkuvansa on täydentynyt. Kuusamossa työskennellyt haastemies Eeva Luostari on kertonut, että työmäärä silloisessa käräjäoikeudessa ei ollut riittävä kahdelle haastemiehelle, minkä vuoksi hän itse teki tiedoksiantotehtävien lisäksi myös kansliahenkilökunnan työtehtäviä. Molempien Kuusamossa työskennelleiden haastemiesten

siirryttyä Ouluun, ovat he saaneet keskittää kaiken osaamisensa varsinaiseen tiedoksiantotyöhön. Näin ollen uudistuksella on ollut myös mielekkäitä ja toivottuja vaikutuksia työntekijöitä ajatellen.

Merkittävin muutos haastemiesten työtä koskien oli kesäkuussa 2010 voimaan tullut puhelintiedoksianto, mikä on vapauttanut valtavasti voimavaroja sekä tuonut suuria rahallisia, mutta myös ajallisia säästöjä, kun haastemiesten on mahdollista hoitaa suurin osa tiedoksiannoista käräjäoikeudesta käsin. Puhelintiedoksiannon myötä myös käräjäoikeuden muulla henkilökunnalla on mahdollisuus hoitaa esimerkiksi istuntokutsujen tiedoksianto itse puhelimitse, mikä omalta osaltaan keskittää haastemiesten aikaa varsinaiseen haastemiestiedoksiantoon.

Puhelintiedoksianto oli varmasti jo pitkään odotettu tarpeellinen muutos, joka säästää merkittävästi oikeusministeriön varoja. Puhelintiedoksiannolla tavoiteltiin nimenomaan tehokkuutta sekä säästöjä. Myös asiakkaiden henkilökohtaisen asiainnin tarvetta käräjäoikeudessa pyrittiin vähentämään. Puhelintiedoksianto on lisäksi kuin luotu kahden kanslian käräjäoikeutta varten. Uutta organisaatiota suunniteltaessa Kuusamossa käsiteltävien asioiden määrä väheni ja yksinkertaistui, mutta samalla puhelintiedoksiannon myötä myös Oulun alueella olevia summaarisia asioita voitiin nyt hoitaa Kuusamosta käsin kansliahenkilökunnan toimesta. Tällainen muutos on lisännyt tehokkuutta entisestään ja tuo säästöjä.

Myös kirjaamisasioiden siirtyminen käräjäoikeuksilta Maanmittauslaitokselle on vaikuttanut niin Oulun käräjäoikeuden kuin muidenkin Suomen käräjäoikeuksien toimintaan merkittävästi. Merkittävä asiakokonaisuus on poistunut käräjäoikeuden tehtävistä, mikä on vapauttanut resurssit varsinaiseen hakemus-, riita- ja rikosasioiden ratkaisutyöhön, joka on käräjäoikeuden perustehtävä.

Kirjaamisasioiden siirtyminen muutti Oulun käräjäoikeuden organisaatiota, koska niiden poistuttua käräjäoikeuden tehtävistä voitiin sinne perustaa saapuvien asioita varten jo pitkään toivottu ja tarvittu kirjaamo. Myös kahden kanslian hallinnoiminen vaikutti ja edesauttoi keskitetyn kirjaamon perustamista vuonna 2010.

Työntekijät ovat ottaneet yhdistymisen hyvin vastaan, joskin Kuusamon työntekijöissä se herätti luonnollisesti epävarmuutta työskentelyn jatkumisesta, koska yleensä pieni väistyminen suuremman tieltä. On kuitenkin ollut erittäin tärkeää, että Kuusamon kanslia on säilytetty ja että sen toimintaa jatkuu, ainakin toistaiseksi.

Aina tiiviimmäksi käyvässä tuomioistuinlaitoksessa lakkausuhka leijuu ikävä kyllä Kuusamon kanslian yllä, mutta edes sen lakkauttamisella ei juurikaan saataisi valtionhallinnon tavoittelemia säästöjä. Mikäli Kuusamon kanslia lakkautettaisiin, siellä tultaisiin todennäköisesti säilyttämään istuntopaikka, aivan kuten Pudasjärvelläkin on säilytetty. Asiakkaiden kustannukset kasvaisivat sekä oikeusturva kyseenalaistuisi, jos Koillismaalla asuvien olisi asioitava jatkossa Oulussa asti tarvitessaan käräjäoikeuden palveluja. Lisäksi tämänhetkinen työntekijöiden määrä on tarpeen Oulun käräjäoikeudessa, joten kanslian lakkauttaminen silläkään perusteella ei olisi järkevää. Lisäksi Kuusamon kanslian lyhyemmät käsittelyajat parantavat Oulun käräjäoikeuden tilastoja valtakunnallisesti katsottuna.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia, miten käräjäoikeusuudistus on vaikuttanut Oulun käräjäoikeuden toimintaan, erityisesti haastemiesten näkökulmasta sekä miten se on toteutettu. Myös Kuusamon käräjäoikeuden sijoittamisen toteutus uuteen Oulun käräjäoikeuteen on ollut tutkimuksen kohteena.

Aloitin työni selvittämällä, mistä vuoden 2010 käräjäoikeusuudistuksessa oli oikein kyse. Väistämättä siihen liittyen minun oli tarpeen tutkia tätä ennen vallinnutta tilannetta sekä aikaisempia uudistuksia koskien alioikeuksia ja tarkastella tuomioistuinlaitoksen historiaa laajemmin. Opinnäytetyössäni kuvaan myös pääpiirteittäin tuomioistuinlaitosta, koska käräjäoikeudet ovat vain yksi osa sitä.

Aluksi lähteiden löytäminen oli haasteellista, mutta ajan myötä se helpottui, kun aiheesta oppi lisää. Aineiston löytäminen helpotti myös työn yhteys entiseen harjoittelupaikkaani ja nykyiseen työpaikaani. Tästä oli apua aineiston keräämisessä. Työtä varten tehtävä tutkimus oli mielenkiintoista, ja oli antoisaa oppia lisää Oulun käräjäoikeuden vaiheista ja siitä, miten nykytilaan on päästy. Opin työtä tehdessäni myös tuomioistuinlaitoksesta sekä sen historiasta.

Ajallisesti opinnäytetyön tekeminen kesti todella pitkään. Työn valmistumista viivästytti opiskelun ja työn yhteensovittaminen. Työn viivästyminen vaikutti myös se, etten panostanut aikataulun laatimiseen, vaan työ eteni omalla painollaan. Opinnäytetyö olisi ollut parempi tehdä tiiviissä aikataulussa, koska ajan kuluessa sen ääreen palaaminen on aina haasteellisempää.

Kahden, hyvin erilaisen, käräjäoikeuden yhdistäminen yhdeksi ja kokonaan uuden organisaation suunnitteleminen on ollut valtava haaste. Se on kuitenkin toteutettu Oulun käräjäoikeudessa onnistuneesti. Työntekijät eivät ole kokeneet yhdistymisen aiheuttaneen mitään negatiivisia lopputuloksia. Päin vastoin, se on ollut myös myönteinen asia osalle työntekijöistä, kun tuomiopiiri on kasvanut. Työntekijöille on tullut mahdolliseksi muuttaa halutessaan toiseen kaupunkiin ja säilyttää työpaikkansa. Vastaavasti osalle käräjätuomareista tuomiopiirin laajentuminen on tarkoittanut matkustamisen lisääntymistä aiempaan verrattuna.

Oli oletettavissa, että Kuusamon käräjäoikeuden muuttuminen yhtäkkiä toisen käräjäoikeuden osastoksi ja erilliseksi kansliaksi ei tulisi olemaan aivan yksinkertaista ja Kuusamo hakikin aluksi

paikkaansa uudessa käräjäoikeudessa. Aluksi oman osaston perustaminen koettiin kokeilemisen arvoiseksi, mutta lopulta Kuusamo on kuitenkin sulautettu osaksi muita, jo olemassa olevia osastoja. Nyt Kuusamo toimii sujuvasti osana uutta Oulun käräjäoikeutta. Suuren käräjäoikeuden hallinnoiminen on myös haastavaa ja uuden organisaation mukanaan tuomat haasteet on otettu huomioon. Kuusamon kanslian ja Oulun kanslian välillä oleva välimatka luo haasteita hallinnoimisen näkökulmasta, mutta tämän tiedostaminen johdon tasolla merkitsee sitä, että asiaan on kiinnitetty ja kiinnitetään jatkossakin sen vaatimaa huomiota.

Haastemiesten työnkuvaan yhdistyminen ei sinällään ole vaikuttanut. Suurin muutos koski kahta Kuusamon käräjäoikeuden haastemiestä, jotka saivat mahdollisuuden siirtyä Ouluun ja jatkaa työskentelyä entiseen tapaan. Työtavat eivät muuttuneet yhdistymisen myötä, mutta vuonna 2010 voimaan astunut puhelintiedoksianto muutti haastemiesten työtä merkittävästi. Vaikka tuomiopiiri laajeni yhdistymisen myötä, puhelintiedoksianto omalla tavallaan tiivisti haastemiesten työskentelyaluetta, kun tiedoksiantoja voitiin nyt hoitaa oman työpöydän ääressä sen sijaan, että niitä tarvitsi toimittaa asiakkaille henkilökohtaisesti sekä myös yhdisti kahta kansliaa, kun Kuusamossa voitiin hoitaa puhelimitse myös Oulun asioita ja toisin päin.

Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia esimerkiksi sitä, miten uudistetun tuomiopiirin asukkaat ovat kokeneet Oulun ja Kuusamon käräjäoikeuksien yhdistymisen, lähinnä Koillismaan asukkaiden osalta. Tutkia voisi myös sitä, ovatko silloisen Kuusamon käräjäoikeuden ja nykyisen Oulun käräjäoikeuden alueen asianajat huomanneet muutoksia käräjäoikeuden toimintatavoissa tai esimerkiksi tuomareiden ammattitaidossa.

LÄHTEET

Euroopan oikeudellinen verkosto. 2013. Euroopan komissio. EOJ. Oikeuslaitos. Suomi. Hakupäivä 4.9.2013, http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_fin_fi.htm.

Frände, D., Havansi, E., Helenius, D., Koulu, D., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J. & Virolainen, J. 2013. Prosessioikeus. Hakupäivä 5.3.2013, <http://onlinepalvelu.sanomapro.fi.ezp.oamk.fi:2048/?prevpos=pr111.37212&page=selain&ts=jo&pos=pr111.0&offset=0.0>.

Haastemiesasetus 27.6.1986/506.

Haastemieslaki 27.6.1986/505.

Hallinto-oikeuslaki 26.3.1999/430.

Hallituksen esitys 28/1986 Eduskunnalle yleisten alioikeuksien yhtenäistämistä koskevaksi lainsäädännöksi. 28/1986.

Hallituksen esitys 79/1993 Eduskunnalle laiksi alioikeusuudistuksen siirtymäsäännöksistä sekä eräiksi muiksi alioikeusuudistuksen voimaansaattamiseen liittyviksi laeiksi. 79/1993. Hakupäivä 5.1.2013, <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/>.

Hallituksen esitys 227/2009 Eduskunnalle käräjäoikeuslain sekä eräiden käräjäoikeuksien asiallista toimivaltaa koskevien säännösten muuttamisesta. HE 227/2009 vp. Hakupäivä 05.11.2012, <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/>.

Hallituksen esitys 123/2009 Eduskunnalle laeiksi oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta. HE 123/2009 vp. Hakupäivä 05.11.2012, <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/>.

Hovioikeusasetus 18.3.1994/211.

Hovioikeuslaki 21.1.1994/56.

Hyvönen, P, haastemiesten lähiesimies, Oulun käräjäoikeus. 2013. Haastattelu 11.6.2013.

Jokela, A. 2005. Oikeudenkäynnin perusteet. Oikeudenkäynti I. Helsinki: Talentum.

Kiinteistönmuodostamislaki 12.4.1995/554.

Käräjäoikeusasetus 28.6.1993/582.

Käräjäoikeuslaki 28.6.1993/581.

Laki kirjaamisasioiden siirtämistä koskevan lainsäädännön voimaantulosta 24.7.2009/584.

Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta 22.12.2006/1265.

Laki korkeimmasta oikeudesta 26.8.2005/665.

Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa 29.4.2011/394.

Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47.

Lakivaliokunnan mietintö 5/2010.

Lakivaliokunnan mietintö 9/1993.

Lehtelä, J., hallintopäällikkö, Oulun käräjäoikeus. 2013. Haastattelu 5.11.2013.

Linna, Tuula. Prosessioikeuden oppikirja. 2012. Talentum: Helsinki

Luostari, E., haastemies, Oulun käräjäoikeus. 2013. Haastattelu 12.7.2013.

Merilä 15.7.1994/674.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Oikeuslaitos. 2011. Uutiset. Lasten huoltoriitojen sovittelu lähtenyt hyvin käyntiin tuomioistuimissa. Hakupäivä 2.10.2013, <http://www.oikeus.fi/55281.htm>. Oikeuslaitos. 2013. Hakupäivä 2.4.2013, <http://www.oikeus.fi/index.htm>.

Oikeuslaitos. 2013. Ajankohtaista. Hakupäivä 3.11.2013, <http://www.oikeus.fi/40612.htm>.

Oikeuslaitos. 2013. Ajankohtaista. Hovi- ja hallinto-oikeusverkoston uudistus voimaan keväällä 2014. Hakupäivä 3.11.2013, <http://www.oikeus.fi/40612.htm>.

Oikeusministeriö. 2012a. Ajankohtaista. Uutiset. Uutisarkisto. Hakupäivä 01.11.2012, <http://www.om.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Uutiset/1205253969020>.

Oikeusministeriö. 2012b. Ajankohtaista. Uutiset. Uutisarkisto. Hakupäivä 01.11.2012, <http://www.om.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Uutiset/Uutisarkisto/Uutiset2009/1243789940034>.

Oikeusministeriö. 2012c. Ajankohtaista. Uutiset. Uutisarkisto. Hakupäivä 01.11.2012, <http://www.om.fi/Oikeapalsta/Haku/1210773310556>.

Oikeusministeriö. 2012d. Ajankohtaista. Uutiset. Uutisarkisto. Hakupäivä 31.10.2012, <http://www.om.fi/Etusivu/Ajankohtaista/Uutiset/Uutisarkisto/Uutiset2009/1247668118555>.

Oikeusministeriö. 2013. Oikeudenhoidon uudistamisohjelma vuosille 2013-2025. Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013. Hakupäivä 14.11.2013, http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1363356478461/Files/OMML_16_2013_Oikeusturvaohjelma_80_s.pdf.

Oikeusministeriön asetus käräjäoikeuksien kanslioiden ja istuntopaikkojen sijainnista 16.6.2009/454.

Oulun käräjäoikeus. 2010. Vuosikertomus 2009. Vaasa: Fram Oy.

Oulun käräjäoikeus. 2011. Vuosikertomus 2010. Vaasa; Fram Oy.

Oulun käräjäoikeus. 2012. Vuosikertomus 2011. Oulu: Joutsen Media Oy.

Oulun käräjäoikeus. 2013. Vuosikertomus 2012. Oulu: Joutsen Media Oy.

Savolainen, J. 2008. Oikeusministeriön viimeisimmässä suunnitelmassa 27 käräjäoikeutta. Hakupäivä 15.3.2013, <http://www.edilex.fi.ezp.oamk.fi:2048/uutiset/16796.html?search=1>.

Savolainen, J. 2009. Käräjäoikeuksien asialliseen toimivaltaan tulossa muutoksia. Hakupäivä 15.3.2013, <http://www.edilex.fi.ezp.oamk.fi:2048/uutiset/22126.html?search=1>.

Suomen Perustuslaki 11.6.1999/731.

Ulosottoakaari 15.6.2007/705.

Valtioneuvosto. 2012. Ajankohtaista. Tiedotteet. Hakupäivä 01.11.2012, <http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=267074>.

Valtioneuvoston asetus käräjäoikeuksien tuomiopiireistä 12.6.2008/410.

LIITTEET

LIITE 1 Haastattelukysymykset Jari Lehtelä, Oulun käräjäoikeuden hallintopäällikkö

LIITE 2 Haastattelukysymykset Päivi Hyvönen, Oulun käräjäoikeuden haastemiesten lähiesimies

LIITE 3 Haastattelukysymykset Eeva Luostari, Oulun käräjäoikeuden haastemies

TEEMA 1- Organisatorakenne

Kertoisitteko millainen Oulun käräjäoikeuden organisaatio oli vuonna 2009?

Millainen Oulun käräjäoikeuden organisaatio oli yhdistymisen jälkeen vuonna 2010 ?

Mikä oli yleiskanslian toimenkuva ? Mitkä työtehtävät kuuluivat sen hoidettavaksi ja miksi yleiskanslia päätettiin lakkauttaa ?

Miksi kirjaamo perustettiin ?

TEEMA 2 – Kuusamon ja Oulun käräjäoikeuden yhdistyminen

Miten ja milloin Kuusamon ja Oulun käräjäoikeuksien yhdistäminen lähti liikkeelle ?

Millä tavalla käräjäoikeuksien yhdistyminen on näkynyt Oulun käräjäoikeuden toiminnassa ?

Millä tavalla käräjäoikeuksien yhdistyminen on vaikuttanut asioiden käsittelyaikoihin ?

Miksi 2010 Kuusamosta tehtiin, oma kolmas osastonsa ? Miksi se päätettiin yhdistää myöhemmin osaksi toista osastoa ?

Miten kiinteistöasioiden siirtyminen maanmittauslaitokselle vaikutti käräjäoikeuden toimintaan ?

Miten käräjäoikeuksien yhdistäminen on vaikuttanut työvoiman tarpeeseen ?

Missä määrin Oulun ja Kuusamon käräjäoikeuksissa oli vaikutusmahdollisuuksia uuden Oulun käräjäoikeuden toiminnan suunnittelussa ?

Mihin ei voitu vaikuttaa ?

Ketkä vastasivat uuden käräjäoikeuden toiminnan organisoimisesta ?

Mitä myönteisiä/kielteisiä vaikutuksia käräjäoikeuksien yhdistämisellä on ollut ?

Mikä on Kuusamon kanslian tulevaisuus ?

Millaisia haasteita käräjäoikeuksien yhdistämiseen liittyi ?

Miten tiedoksiantoyksikön tehtävät ovat muuttuneet vuosien 2009-2012 välisissä organisaatiouudistuksissa ?

Voisitko kertoa puhelintiedoksiannon vaiheista ? Milloin lakiuudistuksesta tuli tieto ? Miten henkilökuntaa koulutettiin puhelintiedoksiannoista ?

Mitkä ovat tiedoksiantoyksikön tehtäviä Oulun käräjäoikeudessa ?

Kuvaa lyhyesti haastemiehen työtä .

Miten työtehtävät ovat muuttuneet yhdistämisen myötä?

Miten yhdistäminen on vaikuttanut työmäärään?

Miksi on nähty järkevämmäksi keskittää kaikkien haastemiesten työskentely Oulun kansliaan ?

Mikä on näkökulmasi: pitäisikö olla Kuusamossa olla haastemies vakituisesti ?

Miten puhelintiedoksiannon voimaantulo on vaikuttanut työtehtäviin?

Missä vaiheessa henkilöstöä tiedotettiin käräjäoikeuksien yhdistämisestä? Miten uutinen vastaanotettiin?

Olisiko ollut mahdollista jäädä työskentelemään Kuusamoon?

Muuttuivatko työtehtävät heti 2010, vai vähitellen? Vaikuttivatko uudistukset haastemiehiin huomattavasti jo heti vuoden 2010 alusta?

Oliko työntekijän näkökulmasta selvää, miksi ja miten muutokset toteutetaan?

Miten puhelintiedoksiannon voimaantulo on vaikuttanut työtehtäviin?

Miten puhelintiedoksiantoon liittyviin käytänteisiin on tullut muutoksia kahden ja puolen vuoden sisällä ?

Mikä oli haastemiesten toimialuea Kuusamon käräjäoikeudessa ?

Olivatko työtehtävät / -tavat erilaiset Kuusamon käräjäoikeudessa kuin Oulun käräjäoikeudessa?

Millainen oli Kuusamon käräjäoikeuden organisaatio vuonna 2009 ?

Millainen työjärjestys Kuusamon käräjäoikeudessa oli vuonna 2009 ?

Kuvaa lyhyesti haastemiehen työtä.